

Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Planı

HALK

Belge Aşaması: Taslak
Proje Numarası: 59127-001
Temmuz 2025

Türkiye: Afet Sonrası Belediye Hizmetleri
İyileştirme ve Dayanıklılık (Sektör) Projesi

Besni (Adıyaman) Atıksu Arıtma Tesis
Alt Proje

Bu doküman İngilizce aslının çevirisidir. İki versiyon arasında tutarsızlık olması durumunda İngilizce doküman esas alınacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İller Bankası Anonim Şirketi (İLBANK) tarafından Asya Kalkınma Bankası (ADB) için hazırlanmıştır.

PARA BİRİMİ EŞDEĞERLERİ

(1 Temmuz 2025 itibarıyla)

Currency Unit	=	Turkish Lira (TL)
TL 1.00	=	\$0.02512
\$1.00	=	TL39.8135

ADB	—	ASYA KALKINMA BANKASI
AH	—	Etkilenen Hane
CW	—	İnşaat İşleri
DED	—	Detaylı Mühendislik Tasarımı
DMS	—	Detaylı Ölçüm Araştırması
EA	—	yürütme kurumu
EM	—	Hak Matrisi
IA	—	uygulayıcı kurum
IR IA	—	IR etki değerlendirmesi
IR	—	İstem Dışı Yerleşim
GC	—	şikayet komitesi
GM	—	şikayet mekanizması
ILBANK	—	<i>İller Bankası Anonim Şirketi</i>
LAR	—	Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim
LARF	—	Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Çerçevesi
LARP	—	Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Planı
PAP	—	Proje Etkilenen Kişi
PIU	—	Proje uygulama birimi
PMU	—	Proje yönetim birimi
PMSC	—	proje yönetimi ve denetim danışmanı
ROW	—	geçiş hakkı
SES	—	sosyo-ekonomik çalışma
SKI	—	<i>Su ve Kanalizasyon İdaresi</i>
SPS	—	Koruma Politikası Beyanı

Bu arazi edinimi ve yeniden yerleşim planı, borçlunun bir belgesidir. Burada ifade edilen görüşler, ADB Yönetim Kurulu, Yönetimi veya Personelinin görüşlerini temsil etmeyebilir ve ön nitelikte olabilir. Dikkatinizi ADB web sitesinin "kullanım koşulları" bölümüne yönleltiyoruz.

ADB, bu belgede herhangi bir ülke programını veya stratejisini hazırlarken, herhangi bir projeyi finanse ederken veya belirli bir bölge veya coğrafi alana atıfta bulunurken veya bu bölgeyi tanımlarken, herhangi bir bölge veya alanın yasal veya diğer statüsü hakkında herhangi bir yargıda bulunmayı amaçlamaz.

İÇİNDEKİLER

ANA TANIMLAR	i
I. ÖZET YENİTİMİ	1
II. PROJENİN TANIMI VE KONUMU	10
III. YASAL VE POLİTİK ÇERÇEVE	12
3.1 Giriş	12
3.2 Yasal Çerçeve	12
3.3 ADB'nin İstem Dışı Yerleşim Politikası	14
IV. ETKİU DEĞERLENDİRMESİ	19
PROJE ALANININ TEMEL SOSYOEKONOMİK ÖZELLİKLERİ	21
5.1 Giriş	21
EKONOMİ VE BESNİ NÜFUSU	21
AZALTMA ÖNLEMLERİ	22
6.1 ADB Finansmanlı Projeler için Kabul Edilen LARF İlkeleri ve Hakları	22
6.2 Azaltma Uygunluğu	22
6.3 Değerleme Metodolojisi	23
6.4 Projenin Hak Sahipliği Matrisi	24
6.5 LARP Hazırlığı, Güncellemesi ve Uygulaması	29
V. KAMUOYU GÖRÜŞLERİ, KATILIM VE BELGELER AÇIKLAMA	
7.1 Giriş	30
7.2 Kamuoyu İstişarelerinin Amaçları	30
7.3 PAP'larla Görüşmeler: Metodoloji ve Programlar	31
7.4 Proje Bilgi Broşürü	32
7.5 Kamuoyuna Açıklama	32
VI. ŞİKAYET MEKANİZMASI	33
VII. KURUMSAL DÜZENLEME	35
9.1 Giriş	35
9.2 Büyük Proje Organizasyonları	35
VIII. YENİDEN YERLEŞİM BÜTÇESİ VE LARP UYGULAMA TAKVİMİ	37
IX. İZLEME VE RAPORLAMA	39
11.1 Giriş	39
11.2 Dahili İzleme	39
EK 1: DANIŞMA TUTANAKLARI	41
EK 2: PROJE BİLGİ BROŞÜRÜ	51

ANA TANIMLAR

Etkilenen Kişiler (PAP'lar)	(i) arazi ediniminin istem dışı yapılması veya (ii) arazi kullanımına getirilen istem dışı kısıtlamalar (örneğin, Geçiş Hakkı izni, kamu arazilerinin geri alınması, kullanılamaz hale getirilen arazi, arazi/konum kullanımına getirilen yasaklar/kısıtlamalar, irtifak hakları ve güvenlik bölgeleri uygulanması) veya yasal olarak belirlenmiş parklara ve korunan alanlara erişimin kısıtlanması sonucu fiziksel olarak yerinden edilenler (yer değiştirme, konut/ticari arazi kaybı veya barınak/iş yeri kaybı) ve/veya ekonomik olarak yerinden edilenler (arazi, varlık, varlıklara erişim, gelir kaynakları veya geçim kaynakları kaybı). Etkiler geçici ve kalıcı; tam ve kısmi olabilir. PAP, gerçek veya tüzel kişi (örneğin, ticari kuruluş, toplumsal tesis, toplumsal örgüt, vb.) olabilir.
Etkilenen Hane Halkı	Aynı çatı altında ikamet eden ve tek bir ekonomik birim olarak faaliyet gösteren (yani, aynı çatı altında yaşamının yanı sıra yemek/gıda masraflarını da paylaşan ve ortak bir bütçeye sahip olan) bir hanenin tüm üyeleri, Projeden olumsuz etkilenir. Proje, tek bir çekirdek aileden veya geniş bir aile grubundan oluşabilir (tek ekonomik birim hükmünün geçerli olması koşuluyla).
Resmi yasal haklara sahip PAP'lar	Etkilenen mal/varlıklara ilişkin hakları ülke mevzuatına uygun olarak kayıt altına alınmış/resmileştirilmiş PAP'lar.
Yasallaştırılabilir/kayıt altına alınabilir haklara sahip PAP'lar	Etkilenen mülk/varlıklara ilişkin hakları etki değerlendirmesi sırasında kayıtlı/resmileştirilmemiş ancak ülke mevzuatına uygun olarak bu hakları kayıt altına alma/resmileştirme konusunda yasal bir yolu bulunan PAP'lar. Örnek olarak, arazi edinim sürecinin bir parçası olarak ve bu amaçla tamamlanmış olabilecek eksik arazi ve yapı tescili ve izinleri; zilyetlik başvurusu verilebilir. Tescil bedeli proje maliyetinin bir parçasıdır ve PAP'a aktarılmaz.
Değiştirme maliyeti üzerinden tazminat	Proje nedeniyle oluşan varlık ve/veya varlıklara erişim kaybını (arazi, konut, kişisel ve ticari gelir kaybı, doğal kaynaklara erişim vb.) karşılamak için nakit veya aynı olarak sağlanan bir dizi hafifletme önlemi. Tüm tazminatlar, kaybın telafisi için varlıkların/varlıklara erişimin değerine, mevcut piyasa fiyatları üzerinden ve idari ücretler, vergiler, tescil ve tapu masrafları gibi işlem maliyetleri eklenerek ulaşılan bir yöntem olan ikame maliyeti ilkesine dayanmaktadır (aşağıya bakınız).
Sonlandırma Tarihi	Kişilerin tazminat almaya hak kazanamayacakları tarih (örneğin, bu tarihten sonra projeden etkilenen bölgeye taşınan hiç kimse artık tazminat ve/veya yardıma hak kazanamayacaktır). Son tarih, etki değerlendirmesinin (nüfus sayımı ve DMS) bitişinin başlangıcında belirlenir. Bir projenin bağlamına bağlı olarak birden fazla son tarih belirlenebilir. Uygunluk istisnaları, PAP'lar veya etki değerlendirmesi sırasında yeterince tespit edilmeyen varlıkların kullanımı için geçerli olmayabilir. Bu istisnalar ayrıca proje tasarımındaki değişiklikler sonucunda tetiklenen arazi edinimi ve yeniden yerleşim (LAR) etkileri için de geçerli olmayacaktır.
tecavüzcü	Yasal ve yasallaştırılabilir haklarının ötesinde işgalini ve/veya varlık/kaynak kullanımını genişleten AP.
Yetkiler	PAP'lara, kayıplarının türü, kapsamı ve niteliğine bağlı olarak ödenmesi gereken ve sosyal güvenliklerini yeniden sağlamaya yetecek nakit veya aynı tazminat, taşınma masrafı, gelir rehabilitasyon yardımı, transfer yardımı, gelir ikamesi/işletmenin yeniden kurulması gibi önlemlerin kapsamı ve ekonomik temel. Tüm haklar, yeniden yerleşim çerçevesi ve yeniden yerleşim planının temel bir aracı olan Hak Matrisi'nde yansıtılmaktadır.

Uygunluk	Son tarihten önce Proje alanında ikamet eden ve (i) evini kaybeden, (ii) varlıklarını veya bu varlıklara erişim yeteneğini kalıcı veya geçici olarak kaybeden ya da (iii) gelir kaynaklarını veya geçim kaynağını kaybeden herhangi bir kişi tazminat ve/veya yardıma hak kazanacaktır.
Etki Değerlendirmesi	Projeyle ilgili olarak etkilenen tüm kişilerin ve LAR etkilerinin belirlenmesi süreci. LAR etki değerlendirmesi, tüm PAP'ların nüfus sayımını, tüm PAP'lar için AP kırılabilirliği ve etki düzeyi dahil olmak üzere temel sosyo-ekonomik temel bilgilerin toplanmasını, son tarihin ilan edilmesini, kayıp envanterlerinin derlenmesini ve ayrıntılı ölçüm anketleri aracılığıyla etkilerin niceliksel olarak belirlenmesini ve buna karşılık gelen bir yenileme maliyetinin belirlenmesini içerir.
İyileştirmeler	Değerleme kapsamında, ekonomik amaçlı binalar veya ekonomik amaçlı binalar ve yapılar da dahil olmak üzere konut yapıları da dahil olmak üzere her türlü bina ve yapılar (yer altı ve yer üstü), kamusal ve endüstriyel öneme sahip yapılar, tamamlanmamış yapılar, tescilli veya tescilsiz yeni inşa edilmiş, satın alınmış veya değiştirilmiş taşınmazlar, altyapı, mühendislik şebekeleri vb. ve arsanın ayrılmaz bir parçası olan diğer iyileştirmeler yer alır.
Gönülsüz Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim (LAR)/ Gönülsüz Yeniden Yerleşim (IR) kısaca	Bir bireyin, hanenin, firmanın veya özel kurumun, kamu yararına, aynı bir değişim veya değişim maliyetleri üzerinden tazminat karşılığında, kamu yararına arazi/varlıkların tamamını veya bir kısmını devretmeye bir kamu kurumu tarafından zorlandığı süreci ifade eder. "İstem dışı yeniden yerleşim" kapsamındaki etkiler hem "fiziksel yer değiştirmeyi" (arazi veya barınak kaybindan kaynaklanan yer değiştirme) hem de "ekonomik yer değiştirmeyi" (varlıkların veya varlıklara erişimin kaybı sonucu gelir kaynaklarının veya geçim kaynaklarının kaybı) içerir. Etkilenen bireyler veya topluluklar, yerinden edilmeye sonuçlanan arazi edinimini reddetme hakkına sahip olmadığında yeniden yerleşim, istem dışı olarak kabul edilir (örneğin, kamulaştırma veya kamulaştırmaya dayalı arazi kullanımına getirilen kısıtlamalar ve alıcının kamulaştırmaya başvurabileceği müzakereli anlaşmalar durumunda).
Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Eylem Planı (LARP)	Etkilenen arazi/varlıklar için tazminatı ve yeniden yerleşim stratejilerini, hedeflerini, haklarını, eylemlerini, sorumluluklarını, izleme ve değerlendirmeyi belirleyen bütçeli, zaman sınırlı bir eylem planı.
Geçim	Bireylerin, ailelerin ve toplulukların geçimini sağlamak için kullandıkları araçların tamamı, örneğin istihdamdan elde edilen ücretler; bir işletme aracılığıyla veya ürün, mal, el sanatları veya hizmetlerin satışı yoluyla elde edilen nakit gelir; arazi veya binadan elde edilen kira geliri; bir hasattan veya hayvancılıktan elde edilen gelir, bir hasattan veya hayvancılık üretiminden alınan pay; kendi ürettiği mallar veya değişim veya takas için kullanılan ürünler; kendi tükettiği mallar veya ürünler; doğal veya ortak kaynaklardan elde edilen gıda, malzeme, yakıt ve kişisel veya ev içi kullanım veya ticaret için mallar; emekli maaşları ve çeşitli devlet ödenekleri.
Geçim kaynaklarının restorasyonu ve geçim	Etkilenen hanelerin gelir ve geçim kaynaklarının gerçek anlamda proje öncesi veya yerinden edilme öncesi seviyelere yeniden tesis edilmesi anlamına gelir. Bu, genellikle bir dizi faaliyet ve destek tedbirinin geliştirilmesi yoluyla yapılırken, savunmasız PAP'ların ihtiyaçlarına özellikle dikkat edilir.

restorasyon programı (LRP))	ve LAR etkileriyle orantılı olarak. Bu tür önlemler, geçiş geliri ve geçim desteği ve yardımından, istihdam yerleştirme ve iş geliştirme faaliyetlerine kadar uzanabilir.
Başlıksız PAP	İşgal ettikleri topraklar üzerinde hiçbir yasal veya yasallaştırılabilir hakkı veya iddiası olmayan PAP.
Değiştirme maliyeti	Tam ikame maliyetinin hesaplanması aşağıdaki unsurlara dayanacaktır: (i) gerçek piyasa değerinden değerlendirilen varlıklar için adil tazminat; (ii) işlem maliyetleri; (iii) tahakkuk eden faiz, (iv) geçiş ve restorasyon maliyetleri; ve (v) varsa diğer geçerli ödemeler. İşlem maliyetlerine örnek olarak vergiler, devir ücretleri, tescil maliyetleri verilebilir ve bunların tümü proje tarafından karşılanacaktır. İkame maliyeti ilkesi uygulanırken, binaların, yapıların ve varlıkların amortismanı dikkate alınmaz (veya tazminat tutarına geri yatırılmaz). Tazminat, edinilecek veya erişimi kısıtlanacak olan arazi ve binalar, yapılar, mahsuller, diğer iyileştirmeler ve varlıklar gibi iyileştirmeler için ikame maliyeti üzerinden hesaplanır.
Geçiş Hakkı (RoW)	Proje tesisinin inşa edilmesi veya işletilmesi için yasal olarak uygulanabilir hakkın tesis edildiği projenin kapladığı alanı içerir. İnşaat Alanı (RoW), altyapı güçlendirmeleri, setler, menfezler, köprüler ve projenin bir parçası olarak tasarlanan diğer unsurlar için gereken alanları içerebilir. İnşaat Alanı (RoW), inşaat/işletme faaliyetlerinden doğrudan etkilenen alan olan Etki Koridoru'nu (Col) aşabilir. Bazı durumlarda, İnşaat Alanı (ROW), İnşaat Alanı'ndan (Col) daha dar olabilir (örneğin, geçici arazi kullanım kısıtlaması olabileceği, ancak bu kısıtlamanın arazi kullanım haklarının projeye kalıcı olarak devredilmesini gerektirmediği durumlar).
Ciddi (önemli ölçüde) etkilenen PAP'lar/AH'ler	(i) Üretken/gelir getiren varlıklarının %10'unu veya daha fazlasını kaybeden PAP'lar, (ii) (ii) fiziksel olarak yerinden edilen PAP'lar ve (iii) (iii) ticari/işletme kuruluşlarını kaybeden PAP'lar. Üretken/etki yaratan varlıklara yapılan atıf önemlidir, çünkü hesaplama üretken olmayan/gelir yaratmayan varlıkları değerlendirmeden hariç tutar. Örneğin, nadasa bırakılmış araziler için, arazi tazminatı hesaplanırken kaybin gelirler/geçim kaynakları üzerinde bir etki yaratmadığı gösterilirse, etkinin önem düzeyi hesaplanmaz. Önemli etki geçici nitelikte de olabilir. Örneğin, bir işletmenin erişimi bir iş döngüsü içinde yalnızca iki hafta etkileniyorsa, ancak bu süre işletme faaliyetlerinin zirve yaptığı döneme denk geliyorsa, iki haftalık işletme geliri kaybı geçici olabilir, ancak işletme sahibi için sezonluk toplam işletme gelirin kısıtlaması önemli bir kayıp teşkil edecektir.
Savunmasız PAP'lar	Hassas gruplar, etnik köken, yaş, engellilik, ekonomik dezavantaj veya sosyal statü nedeniyle proje etkilerinden diğerlerine göre daha olumsuz etkilenebilecek ve proje faydalarını talep etme veya bunlardan yararlanma yetenekleri sınırlı olabilecek kişileri ifade eder. Temel olarak, projeye karşı hassasiyetlerini belirlemek amacıyla aşağıdaki grup türleri değerlendirilecektir: yoksulluk sınırının altında yaşayanlar, topraksızlar, etnik azınlıklar, yasal/tanınabilir toprak hakkı olmayanlar, yaşlılar, kadınlar ve çocukların başkan olduğu haneler, mülteciler ve ülke içinde yerinden edilmiş kişiler.

I. YÖNETİCİ ÖZETİ

I. Giriş

1. Afet Sonrası Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi ve Dayanıklılık Projesi (bundan böyle "proje" veya "genel proje" olarak anılacaktır), ADB tarafından 150 milyon avroluk sektör kredisi kapsamında finanse edilen bir projedir. Proje, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin Şubat 2023 depreminin ardından yeniden yapılanma çalışmalarını desteklemeyi amaçlamaktadır. ADB, Türkiye Cumhuriyeti'nde 2025 yılında faaliyetlerine başlamayı planlamaktadır. ADB'nin Ocak 2025'teki Türkiye'deki ilk misyonu sırasında, hükümet, özellikle Şubat 2023 depremlerinin ardından yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında, su ve kentsel sektörün geliştirilmesini ADB'nin desteği için bir öncelik olarak belirlemiştir. Ankara'da ve çevrimiçi olarak yapılan sonraki toplantılarda İLBANK, ADB'nin Afet Sonrası Belediye Hizmetleri için Türkiye'ye 150 milyon avroluk bir kredi finansmanı önerme niyetini dile getirmiştir.

2025 yılında ADB'nin onayına sunulacak Hizmet Geliştirme ve Dayanıklılık Projesi ve 2026 onayı için Belediyeler Çevre Geliştirme ve Dayanıklılık Kalkınma Projesi (150 milyon avro). Proje, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve ADB tarafından sektörel kredi yöntemiyle finanse edilecek ve 4 yıllık bir süre boyunca uygulanacaktır. Alt projelerin gösterge listesi Tablo 1'de özetlenmiştir.

1. Proje aşağıdaki etkilerle uyumludur: Yerleşimlerin ve toplumun afetlere karşı dayanıklılığı artırılmış, çevre korunmuş, şehirlerde yaşam kalitesi iyileştirilmiş ve bölgeler arasındaki gelişmişlik farkları azaltılmıştır. Projenin şu sonuçları olacaktır: Dayanıklı, sürdürülebilir ve kapsayıcı belediye hizmetleri güçlendirilecektir. Projenin şu iki çıktısı olacaktır:

- (i) Çıktı 1: Afetlere ve iklimle dayanıklı ve kapsayıcı belediye altyapısının kurulması. Proje, seçili ilçe veya belediyelerde içme suyu dağıtım sistemleri, kanalizasyon şebekesi ve en az dört atık su arıtma tesisi kuracaktır; ve
- (ii) Çıktı 2: Sürdürülebilir, afetlere ve iklimle dayanıklı belediye hizmetleri için kurumsal kapasite ve toplumsal farkındalık güçlendirilecektir.

II. Alt Proje Açıklaması

3. Alt proje, Adıyaman ilinin Besni ilçesinde bir atıksu arıtma tesisi (AAT) inşasını kapsamaktadır. Besni'de mevcut bir AAT bulunmamaktadır ve alt proje, ilçenin güney kanalizasyon havzasına hizmet verecek bir AAT inşa etmeyi amaçlamaktadır. Bu, ilçenin tamamı için eksiksiz bir kanalizasyon toplama ve arıtma tesisi inşa etme genel planının ilk adımıdır.

4. Atıksu Arıtma Tesisi, ilçenin aynı güney kanalizasyon havzasındaki kanalizasyon şebekesi planını tamamlayacaktır. Bu plan, genel proje kapsamında uygulanacak olup, hizalama ve tasarım çalışmaları halen devam etmektedir. Mevcut durum bilgilerine göre, ilçe merkezinde, farklı zamanlarda İLBANK ve Besni Belediyesi tarafından kendi kaynakları kullanılarak inşa edilmiş mevcut bir kanalizasyon şebekesi bulunmaktadır. İmar planının genişletilmesiyle birlikte, yeni yerleşim alanları için ek kanalizasyon şebekesi ihtiyacı, Belediye kaynaklarıyla kısmen çözülmeye çalışılmıştır. Kanalizasyon şebekelerinin deşarjları mevcut derelere verilmekte ve kanalizasyon şebekesi olmayan yerlerde atık su sorunu fosseptiklerle çözülmektedir. Bu nedenle, merkezi arıtma tesislerine acilen ihtiyaç duyulmaktadır.

III. Yasal ve Politika Çerçevesi

- 5. Projenin yasal ve politika çerçevesi, Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim (LAR) ile ilgili Türk ulusal yasaları ve mevzuatları ve ADB'nin Koruma Politikası Beyanı (SPS) 2009'a dayanmaktadır.
- 6. Projenin Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Çerçevesi (LARF) ve LARP'ı, SPS 2009 gerekliliklerine ve geçerli ulusal yasa, yönetmelik ve politikalara dayanmaktadır. Türk

yerel yasa ve uygulamaları ile ADB SPS politikaları ve uygulamaları arasında farklılıklar olması durumunda, bu proje için yeniden yerleşim, ikincisi lehine çözülecektir.

7. Türkiye'de arazi edinimi ile ilgili başlıca kanun ve yönetmelikler şunlardır::

- Kamulaştırma Kanunu (No 2942)
- Belediye Kanunu (5393 Sayılı Kanun)
- Türkiye Anayasası (İlgili maddeler, örneğin Kamulaştırma MADDE 46- (Değişik: 3/10/2001; 4709 sayılı Kanun)

8. In Türk kanun ve yönetmeliklerine ek olarak, ADB tarafından finanse edilen veya yönetilen her kalkınma projesi için ADB Gönülsüz Yerleşim Politikası (Güvenlik Önlemleri Politika Beyanı) 2009 geçerlidir. ADB SPS (2009) ilkeleri, (i) istem dışı arazi edinimi veya (ii) arazi kullanımına veya yasal olarak belirlenmiş parklara ve korunan alanlara erişime getirilen istem dışı kısıtlamalar nedeniyle hem fiziksel yer değiştirme (yer değiştirme, yerleşim yeri kaybı veya barınak kaybı) hem de ekonomik yer değiştirme (arazi, varlık, varlıklara erişim, gelir kaynakları veya geçim kaynaklarının kaybı) durumunda devreye girer.

IV. LAR Etki Değerlendirmesi

9. Temmuz 2025'te İLBANK, ADB ile birlikte önerilen AAT konumunu kapsayan bir dizi saha ziyareti gerçekleştirdi. İlk incelemelere göre, alt proje, yaklaşık 7 özel mülkiyete ait parseli geçici veya kalıcı olarak etkileme potansiyeli taşıdığı için B kategorisinde sınıflandırılmıştır. Bu parseller, önerilen AAT sahasına bitişiktir ve proje inşaatı sırasında kullanımları geçici olarak kısıtlanabilir veya AAT sınırları kaydırıldığında kalıcı olarak kamulaştırılabilir. Tesisin detaylı mühendislik tasarımları henüz tamamlanmamıştır. Bu LARP, nihai tasarım verileri mevcut olduğunda, kamulaştırma ihtiyacı doğrulandığında ve etkilenen arazi ve diğer varlıkların detaylı bir ölçümü mümkün olduğunda güncellenecektir. Besni Belediyesi, önerilen sahanın hemen yakınındaki parsellere ve sahaya giden erişim yoluna bağımlı olabilecek yakınlardaki topluluklara zamanında inşaat güncellemeleri ve inşaat öncesi bildirimler sağlamak için bir halk bilgilendirme stratejisi geliştirecektir. Alt projenin kapsamına bağlı olarak, erişim yolu ve elektrik tedarik çalışmalarıyla ilgili başka etkiler de ortaya çıkabilir. Besni Belediyesi, kamulaştırma işlemleri gerçekleştirilmeden önce İLBANK ve ADB'nin onayıyla güncellenmiş bir değerlendirme ve uygulamaya hazır bir LARP hazırlayacaktır..

V. Proje Alanının Temel Sosyoekonomik Özellikleri

10. Besni ilçesi, Adıyaman ilinin Besni ilçesi ve belediyesinin merkezi olup, 2021 yılı itibarıyla nüfusu yaklaşık 37 bindir. Besni İlçesi ekonomisi temel olarak tarım, hayvancılık ve ticarete dayanmaktadır. İlçenin başlıca tarım ürünleri üzüm bağları, kuru üzüm, meyve üretimi ve organik üzüm yetiştiriciliğidir. Hayvancılık -büyük ölçüde geçimlidir- kırsal ve kent çevresinin önemli bir faaliyeti olmaya devam etmektedir. Besni Belediyesi, hizmetlere, perakende ticarete ve yerel ticarete dayanmaktadır. Ayrıca çok sayıda turizm ve kültürel miras faaliyeti de mevcuttur. Atıksu Arıtma Tesisi sahası, birkaç kültürel miras alanına yakın bir konumdadır. Belediye şu anda aktif olarak büyümekte olup, yeni kentsel mahallelerin inşası da dahil olmak üzere deprem sonrası iyileştirme ve yeniden inşa faaliyetleri yürütülmektedir.

VI. LAR Azaltma Önlemleri

11. Azaltma tedbirlerine uygunluk, taslak LARP güncellenirken kamuoyuna duyurulacak bir son tarihe göre belirlenecektir. Uygunluk kategorileri ve azaltma hükümlerine ilişkin ayrıntılar Hak Matrisi'nde özetlenmiş ve projenin LARF'ı ile uyumludur:

Table ES 6-1: Proje Hak Sahipliği Matrisi

Kayıp Türü	Başvuru	AH/PAP'lerin Tanımı	Tazminat Hakları
Kara			
Tarım arazisi: kalıcı arazi kaybı, erişimi veya hasarı.	AP, etki şiddetinden bağımsız olarak verimli arazi kaybediyor	<u>Kayıtlı Sahip/Tüzel Kişi: Tam tescil/tapu sahibi</u>	Mevcut piyasa değeri ve işlem maliyeti baz alınarak tam ikame maliyeti üzerinden nakit tazminat. Kalan arazinin ekime elverişsiz hale gelmesi durumunda, proje araziye tam ikame maliyeti üzerinden satın alacak ve tazmin edecektir. Benzer üretim kapasitesine ve erişilebilirliğe sahip araziler için arazi karşılığı tazminat da sağlanabilir. Müzakere edilen tüm ödemeler, ikame maliyetinin altında olmayacaktır. YA'lar, hasat faaliyetlerinden önce araziye el konulmaması için azami çabayı gösterecektir.
		<u>Yasallaştırılabilir Sahip: (Tapu tescili bekleyen PAP'lar ve kayıtlı olmayan ancak araziye yasal olarak kullanan PAP'lar)</u>	Bu PAP'ların mülkiyet hakları, arazinin tescili ile tanınacak ve PAP'lara tam ikame maliyeti üzerinden nakit tazminat sağlanacaktır. Tescil maliyeti proje tarafından karşılanacaktır. Benzer üretim kapasitesine ve erişilebilirliğe sahip parseller için arazi karşılığı tazminat da sağlanabilir. Müzakere edilen tüm ödemeler ikame maliyetinin altında olmayacaktır. IA'lar, hasat faaliyetlerinden önce araziye ele geçirmekten kaçınmak için azami çaba gösterecektir.
		Tarımsal Kiracı	Kira sözleşmesinde aksi belirtilmedikçe, kira süresi içinde kaybedilen mahsulün gelirinin tamamı tazmin edilecektir. Arazi sahibine veya Çevresel ve Sosyal Yardımlaşma Kurumu/İşletme Yardımlaşma Kurumu'na herhangi bir mahsul tazmini yapılmayacaktır. Uygulayıcı kuruluş, yerel yönetimle istişare ederek, kiracıya yedek kira sözleşmesi/kira sözleşmesi bulma konusunda yardımcı olacaktır (gerekirse). İşletme Yardımlaşma Kurumları, hasat faaliyetlerinden önce araziye el konulmasını önlemek için azami çabayı gösterecektir.
Tarım Dışı Arazi	AP ticari/konut arazilerini kaybediyor	<u>Kayıtlı Sahip/Tüzel Kişi: (Tam arazi kaydına sahip sahip)</u>	Tam değiştirme maliyeti üzerinden nakit tazminat.
		<u>Yasallaştırılabilir Sahip:</u>	Bu PAP'ların mülkiyet hakları, tapu kaydı ve tescili sırasında tanınacaktır.

Kayıp Türü	Başvuru	AH/PAP'lerin Tanımı	Tazminat Hakları
		(Toprak üzerinde hak sahibi olan ancak tam olarak kayıtlı olmayan yasal olarak kabul edilebilir maliklerdir)	PAP'lara tam değiştirme maliyeti üzerinden nakit tazminat sağlandı.
		<u>Tapusu olmayan PAP'lar/Kayıtsız Arazi Kullanıcıları</u> (Kayıt/geçerli belge olmaksızın sürekli olarak arazi kullanımı.)	İkamet amaçlı kullanılan tek arazi parçası veya AH'nin ana gelir kaynağı olan arazi parçasını fiziksel olarak kaybeden unvansız PAP'lara, bölgeye göre aylık kira bedelinin 3 katına eşit bir kerelik nakit ödeme yapılacaktır.
İrtifak hakkı tesisi için arazi kaybı			İlgili belediye/kuruluş tarafından kanunda belirtilen ölçütlere göre belirlenen daimi ve geçici irtifak hakkı bedeli, tesis ve ilgili arazi kullanım kısıtlamaları sonucu o arazi üzerindeki toplam arsa değeri ve varlıkların azalması göz önünde bulundurularak belirlenir. İrtifak bedelinin belirlenmesinde dikkate alınan ve arsa sahibine irtifak hakkı bedeline dahil edilen inşaat süresince gelecekteki arazi verimliliği kaybı.
Arazi parselinde geçici etki	Yok	<u>Yok</u>	Geçici arazi etkileri, etki süresince ve etki süresince arazinin üretim değerine göre tazmin edilecektir. Önceki arazi durumu yüklenici tarafından yeniden sağlanacaktır.
Binalar ve Yapılar			
Konut ve konut dışı yapılar/varlıklar		Yasal mülkiyet/kayıt durumlarına bakılmaksızın tüm AH'ler (yasallaştırılabilir ve unvansız PAP'ler dahil)	Bina/yapıların amortisman ve işlem giderleri düşüldükten sonra tam yenileme maliyeti üzerinden nakit olarak tazmin edilmesi, yani amortisman ve işlem giderleri düşülmeyecektir. PAP, tazminat tutarına dahil olmayan kurtarılabılır malzemeyi elinde tutabilir.
Meralar	Topluluk/ Kamu varlıkları	Topluluk/Hükümet	İA'lar, mümkün olması halinde yedek mera/çayırın yerini tespit etmek ve/veya geliştirmek için azami çabayı gösterecektir. Yerine yenilerinin konulması mümkün değilse, kayıplar ve zararlar, ilgili belediye/kuruluş tarafından sözleşmeli, doğrulanmış ve finanse edilen İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nden bağımsız bir uzman tarafından değerlendirilecektir.
Topluluk Altyapısının/Ortak Mülk Kaynaklarının Kaybı			
Ortak mülkiyet kaynaklarının kaybı	Topluluk/ Kamu varlıkları	Topluluk/Hükümet	Toplulukla istişare edilerek etkilenen varlıkların kaybının telafi edilmesi veya yeniden inşa edilmesi ve etki öncesi işlevlerinin yeniden sağlanması için arazi ve varlıkların yerine koyma maliyeti üzerinden tazminat ödenmesi.

Kayıp Türü	Başvuru	AH/PAP'lerin Tanımı	Tazminat Hakları
Gelir ve Geçim Kaybı ve Geçiş Yardımı			
Mahsuller	Etkilenen ekili tarlalar veya tarım arazileri, sürekli olarak ürün yetiştirmek için kullanılıyor.	Yasal statülerine bakılmaksızın tüm PAP'lar	Beklenen hasadın brüt ürün değeri ve ürün için yapılan yatırım tutarı üzerinden piyasa oranında nakit olarak ürün tazminatı.
Saman ve yem	Alternatif otlatma alanlarının bulunmaması nedeniyle saman ve yem bitkilerinin geçici ve kalıcı olarak kaybı	Yasal statülerine bakılmaksızın tüm PAP'lar	Geçici etki: Etki süresince yerel piyasa fiyatlarında yem için nakit değeri (kaybedilen hasat sayısı) Kalıcı etki: 4 yıl boyunca yerel piyasa fiyatlarında saman/yem için nakit değeri.
Ağaçlar	Etkilenen ağaçlar	Yasal statülerine bakılmaksızın tüm PAP'lar (yasallaştırılabilir ve gayri resmi yerleşimciler dahil)	Ağaçların türü, yaşı ve üretim değeri ile ağaçlar için yapılan yatırım tutarına göre piyasa oranında nakit tazminat (ağacın beklenen veriminin, eşdeğer verimlilikte bir ağacın yetiştirilmesi için gereken yıl sayısı ile çarpılmasıyla hesaplanır). Yani, bir elma ağacının mevcut ortalama 40kf/verim verimine ulaşması için 3 yıla ihtiyacı varsa, tazminat, 1 kg elma başına ortalama piyasa değerinin 40 kg ile çarpımı olan 3 yıl ve bir fidanın maliyetini içerecektir. Ayrıca, uygun olan her yerde, ağaçların PAP tarafından seçilen yere taşınmasına da yardımcı olabilirler.
İş/İstihdam	İş/İstihdam kaybı	Yasal statülerine bakılmaksızın tüm PAP'lar (yasallaştırılabilir ve gayri resmi yerleşimciler dahil)	<u>Mal sahibi:</u> (i) (kalıcı etki) 1 yıllık net gelirin nakit tazminatı veya gelir kanıtının bulunmaması durumunda veya PAP'ların sabit bir oranda vergi ödediği durumlarda, yerel olarak geçerli oranlara göre 12 aylık asgari ücret ödeneğine eşit tazminat alacaklardır. (ii) (Geçici etki) İş durmasının yaşandığı aylara ilişkin net gelirin nakit tazminatı. Değerlendirme, vergi beyannamesine veya beyanname yoksa, iş durmasının yaşandığı ay sayısına ilişkin asgari ücret indirimine (yerel olarak geçerli oranlar) dayalı olacaktır; <u>Daimi işçi/çalışanlar:</u> 3 aylık gerçek ücrete eşit kayıp ücret tazminatı veya vergi beyannamesi verilmemesi durumunda, 3 aylık nakit asgari ücret ödeneği (yerel olarak geçerli oranlar). Yukarıdakilerin tümü için, bazı kabul edilebilir resmi belgelerin ibraz edilmesi gerekmektedir.

Kayıp Türü	Başvuru	AH/PAP'lerin Tanımı	Tazminat Hakları
			Sunulanlar, örneğin maaş ödeme belgesi, muhasebe/mali rapor, vergi beyannamesi vb.
Şiddetli Etkiler Nedeniyle Yardım	Üretken, gelir getiren varlıkların %10'undan fazlasının fiziksel olarak taşınması veya kaybı	Gayri resmi yerleşimciler de dahil olmak üzere ciddi şekilde etkilenen tüm AH'ler	Tarımsal gelir: Etkilenen arazinin 1 yıllık verimi için 1 ek ürün tazminatı veya 1 aylık asgari ücreti (yerel olarak uygulanabilir oranlar) kapsayan bir ödenek, hangisi daha yüksekse - veya diğer gelirler için: 1 aylık asgari ücreti (yerel olarak uygulanabilir oranlar) kapsayan bir ödenek.
Geçiş dönemi geçim kaynaklarının restorasyonu yardımı	PAP'lar tarımsal üretim varlıklarının %10'undan fazlasını kaybediyor	Gayri resmi arazi/diğer varlık kullanıcıları da dahil olmak üzere tüm haneler ciddi şekilde etkilendi.	Tarımsal geçim kaynaklarının yeniden canlandırılması: Arazi gaspından etkilenen bölgeden her türlü ürün ve ağaç için yılda bir hasat (doğrulanmış piyasa fiyatları üzerinden). Bu tutar, 1 aylık asgari ücret ödeneğinden (yerel olarak geçerli oranlar) az ise, bunun yerine 1 aylık asgari ücret ödenecektir.
	PAP'lar üretken gelir getiren varlıklarının %10'undan fazlasını kaybediyor	Gayri resmi yerleşimciler de dahil olmak üzere ciddi şekilde etkilenen tüm haneler	Tarım dışı geçim kaynaklarının restorasyonu: 1 aylık asgari ücret tutarında (yerel olarak geçerli oranlar) geçim kaynaklarını iyileştirme paketi.
Evden/iş yerinden fiziksel taşınma	Taşıma maliyetleri	Tüm AH'ler taşınacak	Ulaşım giderlerinin karşılanması için yardım (ilçe sınırları içinde). Ulusal yardım kuruluşları, ihtiyaca bağlı olarak savunmasız hanelere taşınma için ek lojistik destek sağlayabilir (bkz. savunmasız hanelere yardım).
Savunmasız hanelere yardım		Yoksulluk sınırının altındaki AH'ler, kadınların yönettiği AH'ler, engelli kişilerin ve mülteci hanelerinin/yerinden edilmiş kişilerin yönettiği AH'ler, geçim kaynağı olmayan yaşlılar ve proje belediyesi tarafından belirlenen diğer savunmasız kişiler.	1 ay boyunca nakit olarak bir kerelik asgari ücret ödeneği (yerel olarak geçerli oranlar) ve mümkün olduğunda projeye ilgili işlerde istihdam önceliği. Yer değiştirme veya geçişi kolaylaştırmak için ek aynı yardım sağlanacaktır. – bu, (uygun olduğu takdirde lojistik, yeniden yerleşim planlaması, yedek konut arama konusunda yardım) içerebilir. IA'lar ayrıca, henüz kayıtlı olmayan bu hanelerin savunmasız kişilere yönelik sosyal yardım programlarına kaydolmalarına yardımcı olabilir.
Diğer etkiler:			
İnşaat sırasında öngörülemeyen etkiler, geçici etkiler ve geçim kaynakları üzerindeki etkiler dahil olmak üzere	İnşaat sırasında, etki koridoru (COI) veya Geçiş Hakkı (ROW) dışındaki mülklere veya varlıklara gelen etkiler	Tüm PE Kişiler	Yukarıdaki hükümler ve SPS 2009 gereklilikleri doğrultusunda etkilerin belirlenmesi halinde proje tarafından değerlendirilecek ve ödenecek tazminat. IA, proje uygulaması sırasında öngörülemeyen LAR etkilerini dikkate alacak ve bunları telafi edecek ve

Kayıp Türü	Başvuru	AH/PAP'lerin Tanımı	Tazminat Hakları
aksi takdirde değerlendirilir.			LARP/LARF hükümlerine dayalı rehabilitasyon önlemleri sağlamak. IA'lar, inşaat çalışmaları sırasında bir Yüklenici (veya alt yüklenici) tarafından meydana getirilen herhangi bir hasarın, Yüklenici tarafından LARP/LARF oranlarına uygun olarak tazmin edilmesini sağlayacaktır.
Atık bertaraf alanları ve inşaat kamplarıyla ilgili etkiler.	Geçici etkiler	Proje alanında etkilenen araziye kullanan PAP'lar	Arazinin kamp veya geçici atık alanı olarak kullanılması sonucu oluşacak her türlü geçici etki, Yüklenici ile arazi sahipleri arasında yapılacak özel anlaşmalarla düzenlenecektir. Bu tür geçici etkilerin, mera alanlarını kullanan, ürün eken vb. kişileri (sahipleri dışında) de etkilemesi halinde, otlatma alanlarının kaybı için yeterli geçim yardımı da değerlendirilecek ve uygulama sırasında sağlanacaktır.
	Kalıcı etkiler		Kazıdan sonra kalan uygunsuz malzeme veya molozların kalıcı olarak bertarafı için arazinin kullanılması sonucu arazi üzerinde oluşacak kalıcı etkiler, LARF/LARP'ta belirlenen hükümlere göre uygun şekilde tazmin edilecektir.

* Uygulanabilir tüm oranlar, yenileme maliyetiyle tutarlı olacak şekilde ödeme sırasında ayarlanacaktır. Bu ayarlama, asgari ulusal ücret ve enflasyon gibi geçerli kıstasların resmi ayarlamalarını takip edebilir.

VII. Kamuoyu Danışmaları, Katılım ve Belgelerin Açıklanması

12. ADB SPS 2009 uyarınca, projeden etkilenen kişilere (PEK) anlamlı bir şekilde danışılmalı ve arazi edinimi ve yeniden yerleşim (LAR) faaliyetlerinin planlanması ve uygulanmasına katılım fırsatları sağlanmalıdır. Ayrıca, PEK'lere proje planlama süreçlerinin sonuçları ve LARP'nın hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin takvim ve prosedürler hakkında uygun ve hızlı bir şekilde bilgi verilmelidir. Bu, haklar, tazminat ve diğer geçerli ödenekler için ödeme prosedürü ve varsa yer değiştirme hakkında bilgileri içerir. LARP, ADB ve İLBANK web sitelerinin yanı sıra Besni Belediyesi web sitesinde incelenecek, onaylanacak ve açıklanacaktır.

12. Bu LARP hazırlanırken, ADB danışmanı ve Besni Belediyesi, PAP'larla beş kapsamlı istişare gerçekleştirdi. İstişarelere toplam 71 kişi (43 erkek ve 28 kadın) katıldı. Yerel yönetimlerle yapılan istişarelerin temel amacı, özellikle erken proje hazırlık aşamasındaki istişarelerle ilgili olmak üzere, ADB SPS 2009 gereklilikleri hakkında bilgi paylaşımında bulunmaktır.

VIII. Şikayet Mekanizması (GM)

14. Alt proje iki kademeli bir Genel Müdürlük (GM) işletecektir. İlk kademe Besni Belediyesi tarafından, ikinci kademe ise İLBANK tarafından yönetilecektir..

15. ADB SPS gerekliliklerine uygun olarak, Besni Belediyesi, alt proje düzeyinde resmi bir Genel Müdürlük (GM) kuracaktır. Bu Genel Müdürlük, şikayetleri ele almak ve ADB ile kredi anlaşması imzalandıktan sonra proje hakkında bilgi sağlamak üzere atanacaktır. Genel Müdürlük'ün (GM) ana temsilcileri, Proje Uygulama Birimi (PIU) tarafından atanan Şikayet Odak Noktası (GFP), yüklenicilerin Çevre ve Sosyal Güvenlik uzmanları ve görevlendirilen Proje Yönetim Merkezi (PMSC) Çevre ve Sosyal Güvenlik uzmanları olacaktır. PMSC ve yükleniciler, saha düzeyindeki şikayetlerin/şikayetlerin alınması, kaydedilmesi ve Proje Yönetim Birimi (PIU) ve Proje Yönetim Birimi (PMU) ile koordinasyon sağlanması konusunda yardımcı olmak zorundadır. PMSC'nin desteğiyle, PIU bir şikayet kaydı/veritabanı (tüm şikayet odak noktalarının erişimine açık) oluşturacak ve yönetimini sağlayacaktır. Şikayet Komitesi (GC), projeye özgü mahalle başkanları (muhtarlar), Besni Belediyesi mühendisi, belediye temsilcisi, yüklenici temsilcisi, etkilenen toplulukların/kişilerin temsilcileri ve uygun görülen diğer üyelerden oluşacaktır. Gerektiğinde, Şikayet Belgesi gereklilikleri konusunda Genel Müdürlük üyeleriyle eğitim verilebilir. Besni Belediyesi, projenin yürürlüğe girmesinin ardından alt proje düzeyindeki Genel Müdürlük'ün ayrıntılı prosedürel yönlerini ve akışlarını kesinleştirecektir.

16. İLBANK, Eylül 2021'den bu yana Türkçe ve İngilizce dillerinde resmi bir Şikayet Politikası'na sahiptir. Bu Şikayet Politikası, İLBANK'ın tüm IFI tarafından finanse edilen projeleri ve alt projeleri için geçerli olan, kamuya açık bir belgedir. İLBANK, bu politika aracılığıyla, herhangi bir paydaşın proje faaliyetleriyle ilgili şikayette bulunmasını, endişe veya sorun dile getirmesini veya uygun geri bildirim, öneri, talep ve taleplerde bulunmasını sağlayacak şeffaf ve kapsamlı bir prosedür oluşturmayı hedeflemektedir. İLBANK'ın özel bir birimi, alınan şikayetleri derhal değerlendirecek ve yanıtlayacaktır.

17. Şikayetçi, belirlenen proje genel müdürlüğüne başvurmadan, istediği zaman Yerel Mahkemeye şikayette bulunabilir. Besni Belediyesi tüm mahkeme masraflarını karşılayacaktır.

IX. Kurumsal Düzenleme

18. LAR'ın işlenmesi ve uygulanmasında çeşitli işlevler farklı devlet kurum ve kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Bu projeden sorumlu başlıca kurumlar ADB, İLBANK, Besni Belediyesi, Yerel Mahkeme, İnşaat İşleri Yüklenicisi, Proje Yönetim ve Denetim Danışmanlığı ve İzleme Ajansı'dır. Projenin Uygulayıcı Kuruluşu Besni Belediyesi, Yürütücü Kuruluşu ise İLBANK (İdari Kuruluş) olacaktır. Projenin uygulanmasından sorumlu olan İLBANK'tır.

19. Besni Belediyesi, projeyi yakından yönetecek bir Proje Uygulama Birimi (PIU) oluşturacaktır. Proje Uygulama Birimi ayrıca, inşaat sırasında proje güvenlik önlemlerini denetlemek üzere bir güvenlik uzmanı atayacak olan proje yönetimi ve denetim danışmanından da yardım alacaktır. Uzman, Yüklenici tarafından istihdam edilecek Sosyal Güvenlik Uzmanı ile yakın koordinasyon sağlayacaktır. Proje Uygulama Birimi, Sosyal Güvenlik Uzmanları (LAR) görevleri kapsamında iki sosyal uzmanın yanı sıra diğer ilgili kuruluşlar, kurumlar ve devlet kurumları ile ADB ve İLBANK arasında irtibat görevlisi olarak görev yapacaktır..

X. Yeniden Yerleşim Bütçesi ve LARP Uygulama Takvimi

20. Alt projenin büyük bir arazi edinimi içermesi beklenmemektedir; bu durum, taslak LARP'nin hazırlanması sırasında yapılan ek saha çalışmaları ve kapsam belirleme çalışmaları ile teyit edilmiştir. Ancak, Detaylı Mühendislik Tasarımı (DED) tamamlandığında, arazi edinimi ihtiyacı ve inşaat sırasındaki etkiler tanımlandığında, taslak LARP buna göre güncellenecektir. Değerlendirme ayrıca, tüm LAR etkilerine ilişkin SPS tanımlarına uygun olarak, alt proje tarafından tetiklenen herhangi bir arazi kullanım kısıtlaması (geçici veya kalıcı) olup olmadığını da teyit edecektir.

21. Seçilen örnek alt projelerin niteliği, kapsamı ve beklenen sosyal güvenlik etkilerine ilişkin mevcut bilgilere dayanarak, önerilen proje ADB SPS'ye göre genel olarak istemsiz yeniden yerleşim için Kategori B ve yerli halklar için Kategori C olarak sınıflandırılmıştır..

22. Tahmini LARP uygulama bütçesi, kaybedilen arazi ve diğer varlıklar için ikame maliyeti üzerinden tazminatın yanı sıra LARP uygulaması sırasında ortaya çıkacak idari maliyetler için çeşitli giderleri de içermektedir. Bu giderler, tahmini olarak uygulamaya hazır LARP bütçesine tek seferde toplu olarak dahil edilecektir.

23. İdari maliyetler ve %10'luk yedek akçe ile birlikte 20.000 ABD Doları tutarında geçici bir LAR bütçesinin ayrılması önerilmektedir.

Table E 9-1: Geçici Bütçe Özeti

Öge	Maliyet (TRY)	Maliyet (USD)
I. Ödenekler Dahil Tazminat Bütçesi		
Arazi tazminatı		
Binalar ve yapılar için tazminat		
Ağaçlar için tazminat		
İş kayıplarının tazmini		
İstihdam kayıplarının tazmini		
Ciddi şekilde etkilenen hanelere ödenek		
Savunmasız gruplara ödenekler		
Ara Toplam		20,000
II. İdari Maliyetler		
Doğrudan yönetim maliyetleri (%5 Ara Toplam)		1,000
Toplam		21,000
Acil Durum %10		2,000
Toplam LAR Bütçesi (TRY*) ve USD		23,000

TRY* - LARP güncellenirken döviz kuru eklenecektir

XI. İzleme ve Raporlama

24. Alt proje önemli LAR etkilerine yol açmazsa, bu LARP dahili izlemeye tabi olacaktır. ADB SPS 2009'a göre, 200 veya daha fazla kişi evlerinden fiziksel olarak çıkarılırsa veya üretken ya da gelir getirici varlıklarının %10 veya daha fazlasını kaybederse, gönülsüz yeniden yerleşim etkileri önemli kabul edilir. Yüklenici ve PMSC, ILBANK'ın denetleyeceği dahili izlemeyi gerçekleştirecektir. Altı ayda bir sosyal güvenlik izleme raporu, açıklanmak üzere ADB'ye sunulacaktır. LARP tamamlama raporları, yüklenici tarafından inşaat/montaj çalışmalarına başlama bildiriminin verilmesinden önce zamanında sunulacaktır.

25. LARP tamamlama raporunun amacı, tazminat planının kararlaştırılan hükümlere ve ADB SPS 2009 gerekliliklerine uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini göstermektir.

26. LARP tamamlanma raporu/raporları ADB ve ILBANK ile paylaşılacaktır. Raporun ADB tarafından onaylanması, inşaat işlerinin başlaması ve PMSC'nin yükleniciye bir Devam

Bildirimi göndermesi için ön koşuldur. Rapor, aşağıdaki LARP hükümlerinin değerlendirilmesini içerecektir:

- Arazi edinimi ve yeniden yerleşim faaliyetlerine ilişkin takvimler ve hedefler;
- Yeniden yerleştirmenin uygulanmasının onaylanmış nihai LARP ile uyumlu olup olmadığının doğrulanması;
- Değerleme raporlarında ve PAP sözleşmelerinde kullanılan birim tazminat oranları;
- Tazminat ve LARP'ta tanımlanan miktarlar tüm AH'lere teslim edilir;
- Tazminat dağıtım prosedürünün zamanlaması;
- GM ve şikayet vakalarının değerlendirilmesi;
- Yerel ve merkezi düzeyde GC'nin eğitimi;
- Kamuoyu istişarelerinin değerlendirilmesi;
- Uygun olduğu takdirde, ciddi şekilde etkilenen, savunmasız ve yeniden yerleştirilen PAP'lara geçiş desteği ve geçim kaynaklarının restorasyonu tedbirlerinin sağlanması;
- LARP'ın tatmin edici bir şekilde uygulanmasına ilişkin nihai bir değerlendirme ve gerekirse gerekli düzeltici önlemlerin ayrıntıları; ve
- Uygun olduğu durumlarda Düzeltici Eylem Planlarının uygulanması.

1. GİRİŞ

27. Afet Sonrası Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi ve Dayanıklılık Projesi (bundan böyle "proje" veya "genel proje" olarak anılacaktır), ADB tarafından 150 milyon avroluk sektör kredisi kapsamında finanse edilen bir projedir. Proje, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin Şubat 2023 depreminin ardından yeniden yapılanma çalışmalarını desteklemeyi amaçlamaktadır. ADB, Türkiye Cumhuriyeti'nde 2025 yılında faaliyetlerine başlamayı planlamaktadır. ADB'nin Ocak 2025'teki Türkiye'deki ilk misyonu sırasında, hükümet, özellikle Şubat 2023 depremlerinin ardından yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında, su ve kentsel sektör gelişimini ADB'nin desteği için bir öncelik olarak belirlemiştir. Ankara'da ve çevrimiçi olarak yapılan sonraki toplantılarda İLBANK, ADB'nin 2025 yılında onaylayacağı Afet Sonrası Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi ve Dayanıklılık Projesi ve Belediyeler Çevresel İyileştirme ve Dayanıklılık Kalkınma Projesi (2026 onayı için 150 milyon Avro) için Türkiye'ye 150 milyon Avro tutarında kredi sağlama niyetini dile getirdi. Proje, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve ADB tarafından sektörel kredi yöntemiyle finanse edilecek ve 4 yıllık bir süre boyunca uygulanacaktır.

28. Türkiye Cumhuriyeti'nde ADB tarafından finanse edilen projeler için bu Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Eylem Planı (LARP), Besni Belediyesi tarafından hazırlanmıştır. Bu bir taslak LARP olup, detaylı tasarım tamamlandığında ve proje etkileri ortaya çıktığında güncellenecektir. LARP, ADB ve İLBANK tarafından tamamen onaylanacak ve web sitelerinde yayınlanacaktır. Bu belge, ADB tarafından finanse edilen/yönetilen tüm projeler/alt projeler için Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim (LAR) görevlerinin planlanması ve uygulanmasında uygulanacak etkileri, mekanizmaları, prosedürleri ve tazminat haklarını ayrıntılı olarak açıklamaktadır (gönülsüz yeniden yerleşimin (IR) tetiklenmesi durumunda). Bu LARP ulusal dile çevrilecek ve Besni Belediyesi, İLBANK ve ADB web sitelerinde yayınlanacaktır.

II. PROJE TANIMI VE KONUMU

29. Alt proje, Adıyaman ili Besni ilçesinde bir atıksu arıtma tesisi (AAT) inşasını kapsamaktadır. Besni'de mevcut bir AAT bulunmamaktadır ve alt proje, ilçenin güney kanalizasyon havzasına hizmet verecek bir AAT inşa etmeyi amaçlamaktadır.

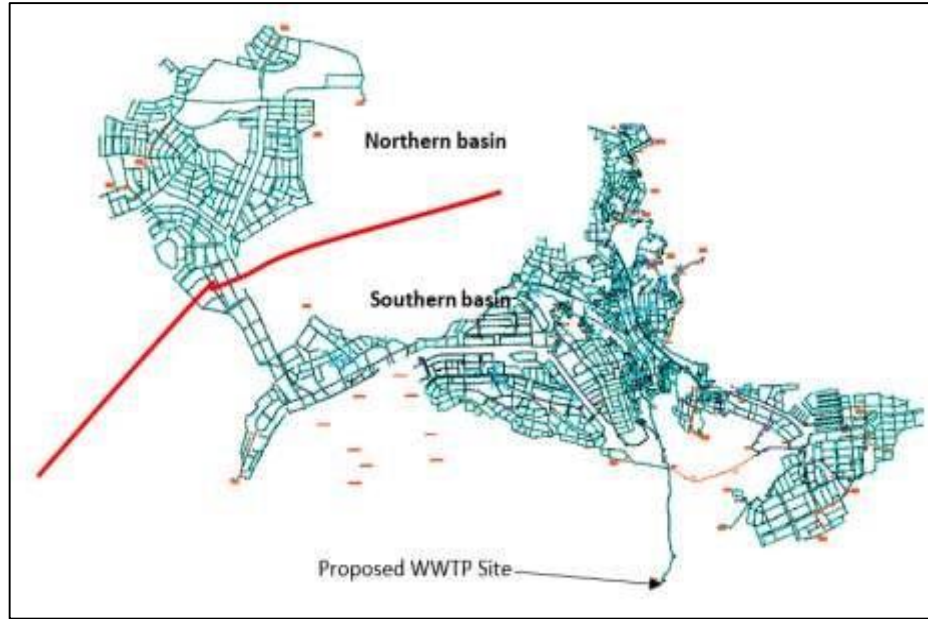
Bu, ilçenin tamamı için eksiksiz bir kanalizasyon toplama ve arıtma tesisi inşa etme genel planının ilk adımıdır.

Şekil 1.: Besni Belediyesi Konum Haritası

30. Atıksu Arıtma Tesisi, ilçenin aynı güney kanalizasyon havzasındaki kanalizasyon şebekesi planını tamamlayacaktır. Bu plan, genel proje kapsamında uygulanacak olup, hizalama ve tasarım çalışmaları halen devam etmektedir. Mevcut durum bilgilerine göre, ilçe merkezinde, farklı zamanlarda İLBANK ve Besni Belediyesi tarafından kendi kaynakları kullanılarak inşa edilmiş mevcut bir kanalizasyon şebekesi bulunmaktadır. İmar planının genişletilmesiyle birlikte, yeni yerleşim alanları için ek kanalizasyon şebekesi ihtiyacı, Belediye kaynaklarıyla kısmen çözülmeye çalışılmıştır. Kanalizasyon şebekelerinin deşarjları mevcut derelere verilmekte ve kanalizasyon şebekesi olmayan yerlerde atık su sorunu fosseptiklerle çözülmektedir. Bu nedenle, merkezi arıtma tesislerine acilen ihtiyaç duyulmaktadır.

31. Alt proje, DBO sözleşme usulüyle verilecek ve DBO Yüklenicisi, nihai yerleşim planı da dahil olmak üzere yukarıda belirtilen bileşenlerin her biri için ayrıntılı tasarımı sonlandıracaktır.

Şekil 2.: Önerilen Atıksu Arıtma Tesisi Konumu

III. YASAL VE POLİTİK ÇERÇEVE

3.1 Giriş

32. Projenin yasal ve politika çerçevesi, Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim (LAR) ile ilgili Türk ulusal yasa ve mevzuatlarına ve ADB'nin 2009 tarihli Koruma Politikası Beyanı'na (SPS) dayanmaktadır. Projenin Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Çerçevesi (LARF) ve LARP'si, SPS 2009 gerekliliklerine ve geçerli ulusal yasa, yönetmelik ve politikalara dayanmaktadır. Türk yerel yasa ve uygulamaları ile ADB SPS politikaları ve uygulamaları arasında farklılıklar olması durumunda, bu proje için yeniden yerleşim, ikincisi lehine çözümlenecektir.

3.2 Legal Framework

33. Projenin politika çerçevesi, Türkiye Cumhuriyeti Kanunu ve ADB SPS 2009'a dayanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nde arazi yönetimi ilişkilerini ve taşınmaz malların mülkiyet haklarını düzenleyen temel yasal düzenlemeler şunlardır:

- a. Kamulaştırma Kanunu (No 2942) - onay tarihi: 04.11.1983) ve Kamulaştırma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunlar (Kabul tarihi: 24.4.2001 olan 4650 sayılı Kanun ve diğer kanunlar dahil)
- b. Belediye Kanunu (No 5393- onay tarihi: 03.07.2005)
- c. Türkiye Anayasası (İlgili maddeler, örneğin Kamulaştırma MADDE 46- (Değişik: 3/10/2001 - 4709 sayılı Kanun)

34. Türk yasal çerçevesine göre, arazi edinimi ve kamulaştırma 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu ile düzenlenmektedir. Ayrıca, Türkiye Anayasası'nın 46. maddesi, devlet ve kamu tüzel kişilerinin, özel mülkiyette bulunan taşınmazları, kamu yararına kısmen veya tamamen kamulaştırma hakkına sahip olduğunu öngörmektedir. Bu hak, kamulaştırılan taşınmazların gerçek değerinin peşin ve nakden ödenmesi şartına bağlıdır. Kamulaştırılan arazi ve varlıklar için ödenecek bedel, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 8, 10 ve 11. maddelerinde belirtilen usul ve esaslara göre belirlenir. Ayrıca, Kamulaştırma Kanunu'nda belirlenen usul ve esaslara uyulması kaydıyla, kamulaştırılan taşınmazlar üzerinde irtifak hakkı kurulmasına izin verilmektedir.

35. Değerleme kriterleri, Kanunun 11. maddesinde belirtilmiştir. Kamulaştırma Kanunu, kamulaştırılan araziler için ödenecek bedelin, söz konusu araziden elde edilen ortalama yıllık net gelire bağlı olarak belirlenmesini öngörmektedir. Bu belirleme, dönüşüm sistemi ve yapı birim fiyatlarının hesaplanmasını da kapsayan yapı değerlemesi dikkate alınarak yapılır. Konut arsalarının değerlendirilmesi, emsal değerlendirilmesi ile belirlenir. Değerleme komisyonu, arazi ediniminden sorumlu kuruluş tarafından kurulur ve en az üç üyeden oluşur. Bu komisyon, ihtiyaç duyulması halinde Sanayi ve Ticaret Odası, emlak ofisleri ve bu alanlarda uzmanlaşmış diğer kişi veya kurumlardan bilgi almaya yetkilidir.

36. 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 8. maddesine göre, taşınmaz mal sahipleri tespit edildiğinde ilk seçenek pazarlık yoluyla arsanın satın alınmasıdır. Pazarlık yoluyla anlaşmaya varılamaması, adresleri tespit edilemeyen, gayri malik olan veya mülkiyet uyuşmazlığı bulunan taşınmaz mallar için ilgili asliye hukuk mahkemesinde dava açılır. Mahkemenin görevi, Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinde belirtildiği gibi taşınmazın değerlemesini ve tescilini belirlemektir. Tazminat tutarı daha sonra belirlenen bir banka hesabına yatırılarak taşınmaz sahibine tahsis edilir. Etkilenen taşınmaz malın sahibi tespit edilemezse, tazminat üç ay vadeli bir hesaba yatırılır. Kamulaştırma Kanunu'na göre, 10. madde hükmünün uygulanabilmesi için bildirim ve pazarlık sürecinin tamamlanması için en az iki ay gerekmektedir.

37. Türk mevzuatına göre, kullanılan arazide herhangi bir iyileştirme yapmayan kiracılar, ortakçılar veya mülkleri yasadışı kullananlar için tazminat ödenmesi gerekmemektedir. Ancak, başkalarının arazisine para yatırıp bina veya başka yapılar inşa eden kişiler, ağaçlar için yenileme maliyeti ve binalar için malzeme maliyetleri üzerinden tazminat alma hakkına sahiptir.

38. Kamulaştırma Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca, taşınmazın sahibi, tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde kamulaştırmanın iptali veya maddi hataların düzeltilmesi için İdare Mahkemesi'ne başvurma hakkına sahiptir. Mahkeme tarafından belirlenen kamulaştırma bedelinden memnun kalmazsa, Kanunun 10. maddesi uyarınca Yargıtay'a itiraz etme imkânına sahiptir.

39. Hükümet, kamulaştırılacak taşınmaz mal sahiplerine resmi bir taahhütlü mektupla bildirimde bulunur. Bu mektup, hükümetin araziye müzakere yoluyla satın alma ve arazi veya irtifak hakkının bedelini nakit olarak ödeme niyetini belirtir. Taşınmaz mallarla ilgili bir mülkiyet anlaşmazlığı durumunda, ilgili mahkeme kamulaştırma belgelerinin özetini yerel ve ulusal bir gazetede en az bir kez yayınlamakla yükümlüdür.

40. Arazi ediniminden sorumlu kurum, mülk sahipleriyle müzakere etmek üzere şirket içinde en az üç kişiden oluşan bir müzakere komisyonu kurar. Müzakerelere başlamadan önce, kurum mülk sahibini resmen katılmaya davet eder. Ancak kurum, değerlendirme komisyonu tarafından daha önce belirlenen varlığın tahmini değerini açıklamaz. Müzakere oturumunun, Kamulaştırma Kanunu'nun 8. maddesinde belirtildiği gibi, öngörülen tarihte başlaması planlanır.

41. Kamulaştırma bedeli konusunda bir anlaşmaya varılması halinde, ilk adım, anlaşmanın şartlarını yazılı olarak içeren bir mutabakat zaptı imzalamaktır. Bu mutabakat zaptının imzalanmasının ardından, kamulaştırma bedelinin ödenmesi ve mülkiyet devri işlemlerinin 45

gün içinde tamamlanması gerekmektedir. Müzakerelerin tamamlanmasının ardından, mülk sahibinin müzakere edilen anlaşmaya itiraz etme hakkı yoktur.

42. Müzakereler sırasında bir anlaşmaya varılamaması halinde, arazi ediniminden sorumlu kurum tarafından bir mutabakat zaptı imzalanır ve Asliye Hukuk Mahkemesi'ne sunulur. Mahkeme, tarafları etkilenen arazi veya varlığın değeri konusunda 30 gün içinde anlaşmaya davet eder. Anlaşmazlık halinde, mahkeme bir komisyon tarafından arazi ölçümü yapılması için tarih belirler. Bu komisyon, bağımsız uzmanlardan oluşacak ve tüm tarafların ve muhtarın katılımını sağlayacaktır.

43. Bilirkişi heyeti, raporunu 15 gün içinde mahkemeye sunmak zorundadır. Raporda, taşınmazın tespit edilen değeri açıkça belirtilir ve mahkeme bu raporu her iki tarafa da gönderir. Taraflar tespit edilen değer konusunda hala anlaşamazlarsa, mahkeme, 15 gün içinde süreci tamamlamak üzere yeni bir bilirkişi heyeti atama yetkisine sahiptir. Mahkeme, hükümet adına nihai kararı vermekle yükümlüdür. Her iki taraf da Yargıtay'a itiraz etme hakkını saklı tutar ve süreç, mahkemenin kararına göre 15 gün içinde tamamlanır.

44. Kamulaştırma Kanunu'na göre, mahkeme masrafları arazi ediniminden sorumlu kuruma aittir. Ayrıca, bu kurum, vefat eden maliklerin, gıyabi maliklerin ve örfi hak talep eden kişilerin karıştığı kamulaştırma davalarıyla ilgili mahkeme masraflarından da sorumludur. Bu davalar genellikle yargılama için yerel asliye hukuk mahkemesine sevk edilir.

45. Kamulaştırma Kanunu'nun 27. maddesi, kamulaştırmaya konu taşınmaz mallara, üç hâlde hızlandırılmış kamulaştırma yoluyla el konulabileceğini belirtmektedir: (i) Cumhurbaşkanı tarafından 3634 sayılı Milli Savunma Yükümlülükleri Kanunu'nun uygulanması kapsamında milli savunmanın gerekliliğine karar verilen hâllerde; (ii) Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenen acil hâllerde veya (iii) özel kanunlarda öngörülen olağanüstü hâllerde. Bu hâllerde/durumlarda, ilgili idarenin talebi üzerine mahkeme, kıymet takdiri dışındaki işlemlerin daha sonra tamamlanması kaydıyla, 10 uncu maddede belirtilen esaslar çerçevesinde taşınmaz mallara el konulmasına karar verebilir. Bu süreçte, ilgili idarenin talebi üzerine, taşınmaz malın tazminat bedeli, Kamulaştırma Kanunu'nun 10 ve 15 inci maddeleri uyarınca görevlendirilen bilirkişiler aracılığıyla mahkemece 7 gün içinde takdir edilir. Haciz, ancak 10 uncu maddeye göre yapılacak davet üzerine yapılır ve tutar ilanda belirtilen bankaya yatırılır.

46. Kamulaştırma Kanunu, kamulaştırmayı gerçekleştiren kurumun öncelikle müzakereli uzlaşma başvurusunda bulunmasını şart koşturmaktadır. Bu LARF kapsamındaki her türlü araç ve amaç için, Kamulaştırma Kanunu kapsamındaki müzakereli uzlaşma prosedürü, gönülsüz arazi edinimi olarak değerlendirilmektedir.

3.3 ADB'nin İstem Dışı Yerleşim Politikası

47. ADB SPS (2009) ilkeleri, (i) arazinin istem dışı edinimi veya (ii) arazi kullanımına veya yasal olarak belirlenmiş parklara ve korunan alanlara erişime getirilen istem dışı kısıtlamalar nedeniyle hem fiziksel yer değiştirme (yer değiştirme, konut arazisi kaybı veya barınak kaybı) hem de ekonomik yer değiştirme (arazi, varlık, varlıklara erişim, gelir kaynakları veya geçim kaynaklarının kaybı) durumunda devreye girer. LARP'ler, istem dışı kısıtlamaların tam veya kısmi, kalıcı veya geçici olmasına bakılmaksızın hazırlanmalıdır.

48. ADB'nin gönülsüz yeniden yerleşim politikasının üç önemli unsuru şunlardır: (i) kaybedilen varlıkların, geçim kaynaklarının ve gelirin yerine konması için tazminat; (ii) uygun tesis ve hizmetlerle donatılmış yeniden yerleşim alanlarının sağlanması da dahil olmak üzere yeniden

yerleşim yardımı; ve (iii) projeyle birlikte en azından proje olmadan olduğu gibi aynı refah seviyesine ulaşmak için rehabilitasyon yardımı. Yeniden yerleşim planlaması, LAR ile ilişkili tüm ADB projeleri için proje tasarımının ayrılmaz bir parçasıdır ve aşağıda özetlendiği gibi, ADB SPS'nin (2009) gönülsüz yeniden yerleşim için temel politika ilkeleri dikkate alınarak proje döngüsünün erken aşamasında başlatılmalıdır:

- (i) **Projeyi erken aşamada tarayarak geçmiş, şimdiki ve gelecekteki istem dışı yeniden yerleşim etkilerini ve risklerini belirleyin.** Yerinden edilmiş kişilerin yeniden yerleşim etkileri ve riskleri ile ilgili olarak cinsiyet analizi de dahil olmak üzere bir anket ve/veya nüfus sayımı yoluyla yeniden yerleşim planlamasının kapsamını belirleyin.
- (ii) **Etkilenen kişiler, ev sahibi topluluklar ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla anlamlı istişarelerde bulunmak.** Yerinden edilmiş tüm kişileri hakları ve yeniden yerleşim seçenekleri hakkında bilgilendirin. Yeniden yerleşim programlarının planlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesine katılımlarını sağlayın. Özellikle yoksulluk sınırının altındakiler, topraksızlar, yaşlılar, kadınlar ve çocuklar, Yerli Halklar ve yasal arazi mülkiyeti olmayanlar olmak üzere savunmasız grupların ihtiyaçlarına özellikle dikkat edin ve istişarelere katılımlarını sağlayın. Etkilenen kişilerin endişelerini almak ve çözmek için bir şikayet mekanizması oluşturun. Yerinden edilmiş kişilerin ve ev sahibi nüfusun sosyal ve kültürel kurumlarını destekleyin. Zorunlu yeniden yerleşimin etkileri ve riskleri oldukça karmaşık ve hassas olduğunda, tazminat ve yeniden yerleşim kararlarından önce bir sosyal hazırlık aşaması yapılmalıdır.
- (iii) **Geçim kaynaklarını iyileştirmek veya en azından eski haline getirmek** etkilenen geçim kaynakları mümkünse arazi temelli olduğunda arazi temelli yeniden yerleşim stratejileri veya arazi kaybı geçim kaynaklarını olumsuz etkilemediğinde arazi için ikame değerinde nakit tazminat, (ii) eşit veya daha yüksek değerde varlıklara erişim sağlayan varlıkların derhal değiştirilmesi, (iii) restore edilemeyen varlıklar için tam ikame maliyeti üzerinden derhal tazminat ve (iv) mümkünse fayda paylaşım planları aracılığıyla ek gelirler ve hizmetler yoluyla yerinden edilmiş tüm kişilerin.
- (iv) **Fiziksel ve ekonomik olarak yerinden edilmiş kişilere aşağıdakiler de dahil olmak üzere ihtiyaç duydukları yardımı sağlamak:** yeniden yerleşim varsa, yeniden yerleşim arazisine ilişkin güvence altına alınmış mülkiyet, istihdam ve üretim fırsatlarına benzer erişime sahip yeniden yerleşim yerlerinde daha iyi konut, yeniden yerleştirilen kişilerin ev sahibi topluluklarına ekonomik ve sosyal olarak entegrasyonu ve proje faydalarının ev sahibi topluluklara genişletilmesi; (ii) arazi geliştirme, kredi olanakları, eğitim veya istihdam fırsatları gibi geçiş desteği ve kalkınma yardımı; ve (iii) gerektiği şekilde medeni altyapı ve toplum hizmetleri.
- (v) **Yerinden edilmiş yoksulların ve diğer savunmasız grupların yaşam standartlarını iyileştirmek, Yerinden edilmiş yoksulların ve diğer savunmasız grupların yaşam standartlarının iyileştirilmesi** de dahil olmak üzere Kadınların en azından ulusal asgari standartlara uygun bir şekilde yaşamalarını sağlamak. Kırsal alanlarda kadınlara yasal ve uygun fiyatlı arazi ve kaynaklara erişim imkânı sağlamak, kentsel alanlarda ise onlara ilgili gelir kaynaklarını ve yeterli konuta yasal ve uygun fiyatlı erişim imkânı sağlamak.
- (vi) **Arazi edinimi müzakereli uzlaşma yoluyla yapılıyorsa, şeffaf, tutarlı ve adil bir şekilde prosedürler oluşturun.** Müzakere yoluyla varılan anlaşmalara taraf olan kişilerin aynı veya daha iyi gelir ve geçim statüsünü korumalarını sağlamak.

- (vii) **Arazi tapusu olmayan yerinden edilmiş kişilerin** veya araziye ilişkin herhangi bir tanınabilir yasal hakka sahip olanlar, yeniden yerleşim yardımı ve arazi dışı varlıkların kaybı için tazminat almaya uygundur.
- (viii) **Bir yeniden yerleşim planı hazırlayın** Yerinden edilmiş kişilerin hakları, gelir ve geçim kaynaklarının restorasyonu stratejisi, kurumsal düzenlemeler, izleme ve raporlama çerçevesi, bütçe ve zamana bağlı uygulama takvimi hakkında ayrıntılı bilgi vermek.
- (ix) **Taslak bir yeniden yerleşim planını açıklayın**, Proje değerlendirmesinden önce, danışma sürecinin zamanında, erişilebilir bir yerde ve etkilenen kişiler ve diğer paydaşların anlayabileceği bir biçimde ve dilde belgelendirilmesi de dahil olmak üzere. Nihai yeniden yerleşim planını ve güncellemelerini etkilenen kişilere ve diğer paydaşlara açıklayın.
- (x) **Bir kalkınma projesinin parçası olarak istem dışı yeniden yerleşimi tasarlamak ve yürütmek** veya program. Projenin maliyet ve faydalarının sunumuna yeniden yerleşimin tüm maliyetlerini dahil edin. Önemli istem dışı yeniden yerleşim etkileri olan bir proje için, projenin istem dışı yeniden yerleşim bileşenini bağımsız bir operasyon olarak uygulamayı düşünün.
- (xi) **Fiziksel veya ekonomik yerinden edilmeden önce tazminat ödeyin ve diğer yeniden yerleşim haklarını sağlayın.** Tazminat ödemeleri tamamlanmadan hiçbir inşaat faaliyetine başlanmayacaktır. Yeniden yerleşim planını, proje uygulaması boyunca yakın gözetim altında uygulayın.
- (xii) **Yeniden yerleştirme sonuçlarını ve bunların yerinden edilmiş kişilerin yaşam standartları üzerindeki etkilerini izlemek ve değerlendirmek**, ve yeniden yerleşim planının hedeflerine, temel koşullar ve yeniden yerleşim izleme sonuçları dikkate alınarak ulaşıp ulaşılmadığını kontrol edin. İzleme raporlarını açıklayın.

49. Aşağıdaki Tablo 3.3, arazi edinimi ve arazi kullanım kısıtlamalarından kaynaklanan fiziksel ve ekonomik yer değiştirmenin azaltılmasına ilişkin ADB SPS (2009) ile ulusal gereklilikler arasındaki temel boşlukları ve bu boşlukları gidermeye yönelik önlemleri özetlemektedir. Azaltma ile ilgili tüm bu önlemler, Hak Sahipliği Matrisi'nde daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Tablo 3.1: Boşluk Analizi Özeti

Türkiye mevzuatı	ADB SPS 2009	Açığı Gidermeye Yönelik Önlemler
Yapılar için tazminat, amortisman indirimini de içerir. Arazi ve diğer varlıkların tazminatını yalnızca yasal mülk sahipleri talep edebilir. Türk mevzuatı, kiracılara ve arazi/mülklerin gayriresmî kullanıcılarına tazminat ödenmesini gerektirmez. Gelir ve geçim kaynağı kayıplarının (doğal, ortak mülkiyet ve geçim kaynaklarına erişim kaybı gibi) tazminine ilişkin açık hükümler bulunmamaktadır.	PAP'lar, işlem maliyeti ve diğer ilgili masraflar dahil olmak üzere, amortisman kesintisi yapılmaksızın, tüm kayıplarının yerine koyma maliyeti üzerinden tazmin edilecektir. Yasal olarak tanınan PAP'lar ve uzun vadeli kiracılar arazi tazminatı alma hakkına sahiptir. Tüm PAP'lar, gelir ve geçim kaynaklarının yeniden sağlanması, geçiş ve kalkınma yardımı ve projeye atfedilebilen varlık ve kaynak kayıplarının tazminine hak kazanabilir.	Edinilen arazi, yapı ve diğer varlıkların değerlemesi tam yenileme maliyetine dayalı olacaktır. Tam yenileme maliyeti ile ülke yasalarına göre ödenecek tazminat arasındaki fark, İA'lar tarafından, sosyal yardım fonları kullanılarak, muadil finansmanlarının bir parçası olarak telafi edilecektir. Tüm yasallaştırılabilir arazi kullanıcıları arazi tazminatına hak kazanacaktır; yasallaştırma maliyeti proje tarafından karşılanacaktır. Arazi tazminatı hariç, arazi ve varlıklar üzerinde yasal mülkiyeti olmayan PAP'lar da dahil olmak üzere tüm PAP'lar, arazi dışındaki tüm iyileştirmeler ve varlıklar için yenileme maliyeti üzerinden tazminat almaya hak kazanacaktır. Tüm PAP'lar, yasal statülerine bakılmaksızın, yukarıdaki PP3, PP4 ve PP7'de belirtilen geçim ve gelir kaybı restorasyonu, geçiş yardımı ve diğer orantılı önlemlere hak kazanacaktır. Bu, arazinin gayri resmi kullanıcıları, gecekondü sakinleri, tecavüzcüler, gayri resmi kiracılar/kiracılar vb.'yi içerebilir, ancak bunlarla sınırlı değildir.
Hedeflenen yeniden yerleşim masrafları, gelir/geçim kaynağı rehabilitasyon tedbirleri veya yerinden edilmiş yoksul ve savunmasız gruplara yönelik ödenekler için herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.	Özellikle ağır kayıplar yaşayanlar, yoksullar ve savunmasız gruplar (PP2, PP5 ve PP7) olmak üzere gelir ve geçim kaynaklarının iyileştirilmesine yönelik desteğe ihtiyaç vardır.	Yerleşim masraflarını (örneğin ulaşım ve geçiş ödenekleri), gelir kaybını karşılamak ve savunmasız kişilere ve ciddi şekilde etkilenenlere (SPS'ye göre üretim varlıklarının %10'undan fazlasını kaybedenler olarak kabul edilir) destek sağlamak için ek yardım sağlanacaktır.
Kısmi kamulaştırma nedeniyle kullanılamaz hale gelen arazilerin kamulaştırılması talebi: Ülke hukukuna göre, kısmi kamulaştırmaya tabi tutulan arazi sahipleri, kalan arazilerinin kamulaştırılmasını 30 gün içinde talep etme hakkına sahiptir.	SPS bu tür talepler için bir süre sınırı belirtmiyor.	İA'lar, bu tür talepler üzerine yasal olarak zorunlu olan 30 günlük süre sınırı içinde işlem yapılmasını sağlayacaktır.
Ülke yasaları, projeden etkilenmeyen ancak başka yollarla (örneğin arazi kullanımının kısıtlanması, araziden uzaklaştırılma, gayri resmi yapıların ve diğer varlıkların kaybı) etkilenen kişileri projeden etkilenen kişiler olarak saymamaktadır.	SPS, geçmiş, şimdiki ve gelecekteki istem dışı yeniden yerleşim etkilerini ve risklerini belirlemek için projenin erken aşamada taranmasını gerektirir. Etkiler, hem arazi edinimi hem de arazi kullanım kısıtlamaları nedeniyle oluşan fiziksel ve ekonomik yer değiştirmeyi içerir. Arazi kullanım kısıtlamalarının birçok farklı biçimi vardır. SPS, yeniden yerleşim etkileri ve riskleriyle ilgili olarak cinsiyet analizi de dahil olmak üzere yerinden edilmiş kişilerin anketi ve/veya nüfus sayımı yoluyla yeniden yerleşim planlamasının kapsamının belirlenmesini gerektirir (PP1).	İA'lar, arazi edinimi ve yeniden yerleşim etkilerine ilişkin SPS tanımını benimseyecek ve bu etkilerin kapsamını buna göre değerlendirecektir.

Türkiye mevzuatı	ADB SPS 2009	Açığı Gidermeye Yönelik Önlemler
Ülke yasalarında LARP hazırlanmasına ilişkin özel bir gereklilik bulunmamaktadır.	SPS, PAP'ların hakları, gelir ve geçim kaynaklarının restorasyonu stratejisi, kurumsal düzenlemeler, izleme ve raporlama çerçevesi, bütçe ve zaman sınırlamalı uygulama takvimi hakkında ayrıntılı bilgi veren, sosyal etki değerlendirmesi ve PAP'larla istişareye dayalı bir LARP hazırlanmasını gerektirir.	İA'lar, ön tasarıma (ilgili olduğu durumlarda) dayalı bir taslak LARP ve detaylı mühendislik tasarımına dayalı uygulamaya hazır bir LARP hazırlayıp açıklayacaktır. Alt kredi sözleşmesi imzalanmadan önce arazi edinimi gerçekleşirse, SPS gerekliliklerini karşılamak için düzeltici bir eylem planına ihtiyaç olup olmadığını incelemek üzere geçmiş LAR etkilerine ilişkin bir denetim yapılacaktır. Uygulama sırasında tasarım değişiklikleri veya ek arazi edinimi gerektiren alt projeler için, ADB'nin onayı için önceden bir LARP eki hazırlanacaktır.
Kamulaştırma kanununda, tam ve yeterli tazminat belirlenmeden ve etkilenen kişi teklife itiraz etmeden önce mülkiyetin devralınmasına olanak tanıyan hızlandırılmış kamulaştırma hükümleri bulunmaktadır. PAP'larla önceden herhangi bir istişare yapılmamakta ve PAP'ın bu tür bir işleme itiraz etmesinden önce arazinin mülkiyeti alınmaktadır.	Fiziksel veya ekonomik yerinden edilmeden önce, PAP'larla tam olarak görüşülmesini, tazminat almalarını ve diğer yeniden yerleşim haklarının sağlanmasını gerektirir. Mülkün veya arazi/varlığın hızla ele geçirilmesine veya kullanılmasına izin verilmez.	Proje kapsamında, arazi kamulaştırmasının proje kapsamında İA statüsünde olmayan Belediyeler tarafından yapılması da dahil olmak üzere, 2942 sayılı Kanunun 27. maddesinin uygulanması hiçbir koşulda uygulanmayacaktır. İnşaat işleri ve arazi ve varlıkların mülkiyetinin alınması, ancak LARP uygulandıktan ve LARP tamamlanma raporlarında (PP2, PP11 ve PP12) doğrulandığı üzere, varlık kaybı tazminatı ve diğer ödenekler tam olarak ödendikten sonra gerçekleştirilebilir.
Kamuoyunun Bilgilendirilmesi, İstişare ve Katılım: Türkiye'deki arazi edinim mevzuatında, kamuoyuna bilgi verilmesi, kamuoyunun istişare edilmesi ve katılıma ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Normal kamulaştırma prosedürleri kapsamında, hak sahibini bilgilendirmek ve müzakerelere davet etmek amacıyla mülk sahiplerine on beş (15) gün içinde bir davet mektubu gönderilir. Bu sayede hak sahibi, arazi ediniminden haberdar olur ve önerilen tazminat tutarına ilişkin müzakere etme ve/veya itiraz etme fırsatına sahip olur. Diğer etkilenen kişiler (örneğin, gayri resmi kullanıcılar, araziye erişimi kısıtlananlar vb.) için herhangi bir bildirim gerekmez.	SPS, etkilenen kişiler, ev sahibi topluluklar ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla anlamlı istişareler gerektirir. Etkilenen tüm kişiler, hakları ve yeniden yerleşim seçenekleri hakkında önceden bilgilendirilmelidir. PAP'lar, yeniden yerleşim programlarının planlanmasına, uygulanmasına, izlenmesine ve değerlendirilmesine katılmalıdır. İstişarelerde ve Yerel Yönetimler (LAR) faaliyetlerinde, özellikle yoksulluk sınırının altındakiler, topraksızlar, yaşlılar, kadınlar ve çocuklar, Yerli Halklar ve yasal arazi mülkiyeti olmayanlar olmak üzere savunmasız grupların ihtiyaçlarına özel önem verilmeli ve istişarelere katılımları sağlanmalıdır.	İA, mümkün olan en kısa sürede anlamlı istişareler düzenleyecek ve PP2'ye tam olarak uyacaktır. Tüm LARP'ler, istişarelerin özetlerini ve kayıtlarını içerecektir. İstişare süreci, alt proje uygulaması boyunca sürekli olacak ve izleme raporlarında yer alacaktır. LARP'ler yerel düzeyde ve ILBANK web sitesinde yayınlanacaktır. Arazi tapusu olmayan ve izinsiz/tapusuz arazi/varlık kullanan kişiler de dahil olmak üzere, alt projelerin LAR etkilerine göre her türlü PAP istişarelere dahil edilecektir.

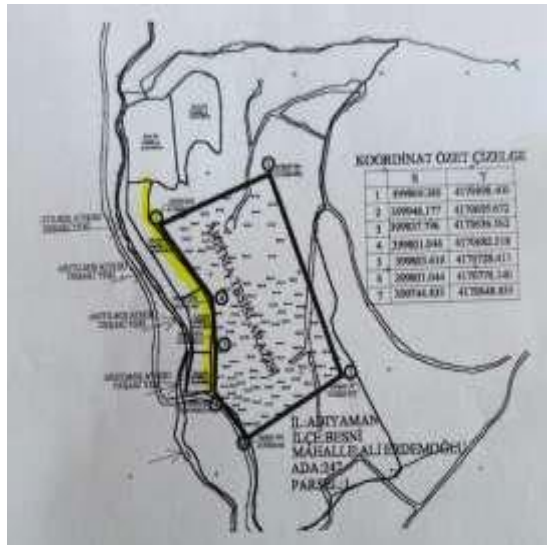
Türkiye Mevzuatı	ADB SPS 2009	Açığı Gidermeye Yönelik Önlemler
Resmi idari yargıya veya mahkemeye (2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu, 3071 sayılı Şikayetler Kanunu ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu uyarınca) itirazda bulunma dışında, proje veya program düzeyinde herhangi bir şikayet mekanizması gerekliliği bulunmamaktadır.	SPS, PAP'ların LAR faaliyetleri ve diğer etkiler, önerilen azaltma önlemleri ve bu önlemlerin uygulanması hakkındaki endişelerinin alınması ve çözümünün kolaylaştırılması için erişilebilir Şikayet Mekanizmalarının kurulmasını gerektirir.	Proje, alt proje ve ILBANK düzeyinde, etkilenen tüm topluluklar ve PAP'lar için kolayca erişilebilir olacak ve proje uygulaması boyunca devam edecek iki seviyeli bir GM'ye sahip olacaktır. GM, proje alanında ve PAP'lar arasında yaygın olarak duyurulacaktır. Proje düzeyindeki bu şikayet mekanizmaları tamamlayıcı niteliktedir ve bunları tercih eden PAP'ların kullanımına açık olan resmi yasal mekanizmaların yerine geçmez.
LAR uygulamasının izlenmesi ve yeniden yerleşim planları ile izleme raporlarının açıklanması zorunluluğu yoktur	LARP uygulamasının izlenmesini ve LARP ve izleme raporlarının PAP'lar ve diğer paydaşlar tarafından erişilebilir bir yerde ve anlaşılabilir bir biçimde ve dilde açıklanmasını gerektirir.	LARP uygulaması dahili ve harici olarak (Kategori A ise) izlenecektir. Tüm taslak ve nihai LARP ve SDDR'ler ile tüm izleme ve LARP tamamlama raporları ADB web sitesinde yayınlanacaktır. Belediyeler ve ILBANK, LARP ve SDDR'leri açıklayacaktır.

50. İlgili Türk mevzuatı ve ADB SPS takip edilecek, yasal düzenlemeler arasında boşluklar olması durumunda, yapılar, arazi iyileştirmeleri ve taşınma yardımı için tam yenileme maliyeti üzerinden daha yüksek standartlar uygulanacaktır.

IV. LAR ETKİ DEĞERLENDİRMESİ

51. Temmuz 2025'te ILBANK, ADB ile birlikte önerilen AAT konumunu kapsayan bir dizi saha ziyareti gerçekleştirdi. İlk incelemelere göre, alt proje, yaklaşık 7 özel mülkiyete ait parseli geçici veya kalıcı olarak etkileme potansiyeli taşıdığı için B kategorisinde sınıflandırılmıştır. Bu parseller, önerilen AAT sahasına bitişiktir ve proje inşaatı sırasında kullanımları geçici olarak kısıtlanabilir veya AAT sınırları kaydırıldığında kalıcı olarak kamulaştırılabilir (bkz. Şekil 4.1). Tesisin detaylı mühendislik tasarımları henüz tamamlanmamıştır. Bu LARP, nihai tasarım verileri mevcut olduğunda, kamulaştırma ihtiyacı doğrulandığında ve etkilenen arazi ve diğer varlıkların detaylı bir ölçümü mümkün olduğunda güncellenecektir.

Şekil 4.1 Önerilen proje alanına bitişik arsalar (sınır sarı renkle vurgulanmıştır).

52. Besni Belediyesi, önerilen sahanın hemen yakınındaki parsellere ve sahaya giden erişim yoluna bağımlı olan yakın topluluklara zamanında inşaat güncellemeleri ve inşaat öncesi bildirimler sağlamak için bir kamuoyu bilgilendirme stratejisi geliştirecektir. Alt projenin kapsamına bağlı olarak, erişim yolu ve elektrik temini çalışmalarıyla ilgili başka etkiler de olabilir. Besni Belediyesi, resmi kamulaştırma prosedürleri uygulanmadan önce İLBANK ve ADB'nin onayı için güncellenmiş bir değerlendirme ve uygulamaya hazır LARP hazırlayacaktır. LARP güncellendiğinde Belediye tarafından daha önce herhangi bir arazi kamulaştırması gerçekleştirilmişse, Besni Belediyesi bu tür faaliyetlerin bir denetimini hazırlayacak ve bulguları güncellenmiş LARP'ye, SPS gerekliliklerini karşılamak için gereken düzeltici eylemlerle birlikte dahil edecektir.

53. Uygulamaya hazır LARP'ta aşağıdaki bilgiler güncellenecek ve/veya eklenecektir:

- SPS uygulama kapsamına göre LAR etkilerinden etkilenen tüm PAP'ların sayımı
- Ayrıntılı ölçüm araştırması ve kayıp envanteri
- Değerleme sonuçları ve LAR bütçesi
- Etkilerin, kırılganlığın ve temel geçim profillerinin önemini belirlemek için tüm PAP'ların sosyo-ekonomik profilleri
- İnşaat işlerinin tedarik ve uygulama takvimini içeren LARP uygulama takvimi (alan teslimi ve inşaat faaliyetlerinden önce LARP tamamlanma raporlarının sıralanması)

54. Yüklenici, inşaat süresince araziye erişimde yaşanan kesintilerin ve özel mülkler üzerindeki etkilerin azaltılmasından sorumlu olacaktır. Bu etkiler, mülklere/doğal kaynaklara/kamu hizmetlerine (meralar, su, yollar) geçici erişim kısıtlaması nedeniyle oluşan gelir ve geçim kaynağı kayıpları, gürültü, titreşim, toz ve inşaatla ilgili diğer çevresel etkilerden kaynaklanan varlık hasarlarını içerebilir, ancak bunlarla sınırlı değildir. Yüklenici, proje tesislerinin ve diğer ilgili faaliyetlerin geçici kurulumları için ek araziye ihtiyaç duyarsa, arazi kiralama sözleşmeleri aracılığıyla araziye erişimi sağlayacaktır. Yüklenici tarafından uygulanan tüm azaltım önlemleri ve oranları, bu LARP hükümlerine uygun olacaktır. İLBANK ve Besni Belediyesi, tüm bu azaltım hükümlerinin inşaat işleri yüklenicisinin sözleşmesine dahil edilmesini sağlayacaktır. İLBANK ve Besni Belediyesi ayrıca, arazi ve mülkler üzerindeki bu tür etkilerin izlenmesi ve denetlenmesinin PMSC sözleşmesine uygun şekilde dahil edilmesini sağlayacaktır.

55. Besni Belediyesi, proje uygulaması sırasında öngörülemeyen tüm LAR etkilerini aktif olarak izleyecek ve değerlendirecek ve LARP/LARF hükümlerine göre telafi ve rehabilitasyon önlemleri sağlayacaktır. İnşaat çalışmaları sırasında bir yüklenicinin (veya alt yüklenicinin) neden olduğu herhangi bir hasar, LARP/LARF hükümlerine uygun olarak tazmin edilecektir.

56. **Kamu hizmetlerinin taşınması:** Tüm kamu hizmetleri, alt proje uygulamasından önceki çalışma koşulları ve işleyişiyle aynı olacak şekilde taşınacak veya restore edilecektir. Güncellenen LARP'ta, Besni Belediyesi, kamu hizmetlerinin taşınması için yapılan düzenlemelerin yanı sıra geçerli tazminat ve hafifletme önlemleri, ilgili detaylı tasarımlar, taşıma ve ilgili yeniden kurulum çalışmaları için sorumluluklar ve ilgili bütçe hakkında ayrıntılı bilgi verecektir.

57. Güncellenen LARP'a aşağıdaki temel LAR etkisi ayrıntıları (yerellik bazında gerekli dağılım, etkilenen PAP türleri vb. dahil) dahil edilecektir:

- a. LAR etkileri özet tablosu

- b. Arazi üzerindeki etkiler (arazi türüne, PAP türüne, konuma/bölüme/altyapı bileşenine göre)
- c. Binalar, yapılar ve arazideki diğer iyileştirmeler üzerindeki etkiler
- d. Mahsuller ve yem üzerindeki etkiler
- e. Ağaçlar üzerindeki etkiler (üretkenlik, kereste, dekorasyon vb.)
- f. İş ve istihdam üzerindeki etkiler
- g. Ortak mülk ve kamu hizmetleri üzerindeki etkiler
- h. Taşınabilir varlıklara (örneğin; büfeler, tanklar, konteynerler, reklam yapıları, tabelalar, vb.) olan etkiler
- i. Önemli ölçüde etkilenen kişiler/haneler üzerindeki etkiler
- j. Savunmasız kişiler üzerindeki etkiler
- k. Proje işleme aşamasında mevcut bilgilerin sınırlı olması nedeniyle henüz bilinmeyen diğer ilgili etkiler.

58. SPS gereklilikleri doğrultusunda dezavantajlı grupların ihtiyaçlarının belirlenmesine ve karşılanmasına özel önem verilecektir. Bu hedef, ilgili tedbirlerin LARP'a dahil edilmesiyle gerçekleştirilecektir. Bu tedbirler, projeden etkilenen herkesin, özellikle de savunmasız kişilerin geçim kaynaklarını iyileştirmeyi hedefleyecektir.

IV. PROJE ALANININ TEMEL SOSYOEKONOMİK ÖZELLİKLERİ

5.1 Giriş

59. Besni, Türkiye Cumhuriyeti'nin güneydoğu kesiminde, Adıyaman ilinde bulunan bir ilçe ve belediyedir. İlçe merkezine bağlı 68 mahalleden oluşmaktadır. Besni, batıda Gölbaşı ilçesi, güneydoğuda Adıyaman şehir merkezi, kuzeydoğuda Tut ilçesi ve kuzey ve kuzeybatıda Kahramanmaraş ve Gaziantep illeriyle komşudur. İlçe, Adıyaman şehir merkezine yaklaşık 45 km, Gaziantep'e ise 90 km uzaklıktadır.

60. İlçe merkezi, ortalama 860 metre yükseklikte hafif eğimli bir plato üzerinde yer almaktadır. Yukarıyazıbaşı, Kızılpınar ve Çakırhöyük gibi mahalleleri de içeren Besni'nin kuzey ve kuzeydoğu kesimleri daha engebeli ve engebeli iken, güney ve orta kesimleri nispeten düzdür. İlçeden geçen Besni Çayı, bölgenin tarımsal canlılığına katkıda bulunmaktadır. Yenikent'in batı kesiminde ve Atatürk Mahallesi'nin doğu ucunda dik yamaçlar görülmektedir.

5.2. Ekonomi ve Besni Nüfusu

61. 2025 yılı itibarıyla Besni, yaklaşık 24.000 hanede yaşayan yaklaşık 78.000 nüfusa sahiptir. İlçenin yüzölçümü 1.210 km²'dir. 2056 yılı nüfus artış tahminleri, hem doğal büyümenin hem de depremden etkilenenler de dahil olmak üzere çevre bölgelerden gelen göçün etkisiyle istikrarlı bir artış göstermektedir. Mevcut su ve kanalizasyon altyapısı baskı altındadır ve gelecekteki talebi karşılamak için iyileştirmeler gerekecektir.

62. Besni'nin ekonomisi temel olarak tarım, hayvancılık ve küçük ölçekli sanayiye dayanmaktadır. İlçe, özellikle kuru meyve üretimi ve yerel şarap yapımında kullanılan Besni üzümü olmak üzere üzüm yetiştiriciliğiyle ünlüdür. Diğer önemli ürünler arasında buğday, arpa, mercimek, nohut ve sebzeler bulunur. Hayvancılıkta koyun ve keçi yetiştiriciliği ağırlıkta olup, sığır üretimi sınırlıdır.

63. Son yıllarda hafif sanayi, tekstil atölyeleri ve inşaat malzemeleri üretimi büyüyen sektörler olarak ortaya çıkmıştır. Besni, Helenistik ve Roma dönemlerine ait arkeolojik alanlarıyla tarihi öneme de sahiptir ve mütevazı ama büyüyen bir turizm sektörüne katkıda bulunmaktadır.

64. Güncellenen LARP'a aşağıdaki faaliyetler ve temel sosyo-ekonomik profil verileri dahil edilecektir (yerellik bazında gerekli dağılım, etkilenen PAP türleri vb. dahil):

- a. Tüm değerlendirmelerin zaman çizelgeleri ve kapsamı ve değerlendirme metodolojisi
- b. Konuma ve ulaşılabilirliğe göre toplam PAP/AH sayısı. LARP, devamsız haneler/ulaşılamayan PAP'lar ve bu PAP'lara ulaşmak için alınan önlemler hakkında bilgi sağlayacaktır.
- c. Hanehalkı kompozisyonu (büyüklük, cinsiyet, yaş dağılımı, eğitim)
- d. İstihdam ve geçim profilleri (kendi kendine tüketim ve kendi kendine üretim faaliyetlerini de içeren temel geçim kaynakları)
- e. Güvenlik açığı ve yoksulluk
- f. Temel hizmetlere erişim
- g. Varlık mülkiyeti ve projeden etkilenen arazi kullanımı (tarımsal ve tarım dışı kullanım)
- h. PAP'ların proje faydaları ve riskleri hakkındaki algıları

VI. LAR AZALTMA ÖNLEMLERİ

6.1 ADB Finansmanlı Projeler için Kabul Edilen LARF İlkeleri ve Hakları

65. Türkiye Cumhuriyeti'nin yürürlükteki yasaları ve ADB SPS gerekliliklerine dayanarak, gönülsüz yeniden yerleşimin temel ilkeleri geliştirilmiştir:

- Arazi edinimi ve diğer gönülsüz yeniden yerleşim etkileri, tüm uygulanabilir alternatif proje tasarımları araştırılarak önlenerek veya en aza indirilecektir;
- kaçınılmaz durumlarda bir LARP hazırlanacak ve PAP'ların proje öncesi yaşam standartlarını iyileştirmeleri veya en azından yeniden kazanmaları konusunda destek sağlanacaktır;
- PAP'larla tazminat, LAR bilgilerinin PAP'lara açıklanması ve PAP'ların tasarım alternatifleri hakkındaki görüşlerini bildirmeleri ve izleme faaliyetlerine katılmaları gibi konularda anlamlı istişareler sağlanacaktır;
- Savunmasız ve ciddi şekilde etkilenen PAP'lara özel yardım sağlanacaktır;
- Tapusu olmayan PAP'lar (örneğin, gayri resmi arazi kullanıcıları, binalar ve yapılar hakkında tam dokümantasyonu olmayan PAP'lar) geçim kaynakları üzerindeki etkiler ve arazi dışındaki kayıplar için tam olarak tazmin edilecektir.
- Gelir restorasyonu ve rehabilitasyon hükümleri tüm PAP'lara uygulanacaktır;
- LARP (hazırlanması gerekiyorsa) PAP'lara yerel dilde açıklanacaktır;
- Tazminat ödemeleri, yeniden yerleşim yardımı ve rehabilitasyon önlemleri, yüklenicinin araziye fiilen el koymasından ve herhangi bir inşaat faaliyetinin başlamasından önce tam olarak sağlanacaktır ve
- PAP şikayetlerini çözmek için uygun GM mekanizmaları oluşturulacaktır.

6.2. Azaltma Uygunluğu

66. Azaltma tedbirlerine uygunluk, geniş çapta duyurulacak bir son tarihle belirlenecektir. Son tarihten sonra etkilenen bölgelere yerleşen PAP'lar tazminat almaya hak kazanmayacaktır. Ancak, kendilerine yeterli ön bildirimde bulunulacak ve proje uygulanmadan önce tesislerini boşaltmaları ve etkilenen yapıları sökmeleri istenecektir. Sökülen yapılardan malzeme bulundurmalarına izin verilecek ve herhangi bir para cezası veya yaptırıma tabi tutulmayacaklardır.

67. LAR etkilerinin değerlendirilmesi ve azaltılması, proje için arazi tahsis amacıyla yapılan tüm arazi alım satım işlemlerini kapsamaktadır. Örneğin, LARP, Besni Belediyesi tarafından proje kapsamında gerçekleştirilen tüm arazi kamulaştırma işlemlerini, Besni Belediyesi ve/veya kamu

kurumları tarafından halihazırda mülkiyeti altında bulunan arazilerdeki tüm arazi temizleme faaliyetlerini ve Besni Belediyesi tarafından proje için arazi tahsisi amacıyla gerçekleştirilen diğer tüm faaliyetleri kapsayacaktır.

6.3. Değerleme Metodolojisi

68. Değerleme metodolojisi, birim fiyatların ve PAP'lara ödenecek tazminat maliyetinin belirlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Projenin neden olduğu yeniden yerleşim etkilerini ele almak için kullanılır. Farklı PAP kategorileri için tazminat hakları, yürürlükteki Türk yasalarına ve ADB SPS 2009'a uygun olarak belirlenir.

69. Türk yasalarına göre, ilgili proje belediyesi tarafından bir Değerleme Komisyonu kurulur. Komisyonun görevi, etkilenen arazi ve diğer varlıkların kamulaştırma bedelini belirlemektir. Bu amaçla Komisyon, ilgili uzman, kurum ve kuruluşlardan raporlar alır. Komisyon ayrıca Sanayi ve Ticaret Odalarından da bilgi alabilir.

70. Değerleme Komisyonu, proje alanındaki taşınmazların tahmini azami değerini belirler. Kamulaştırma Kanunu'nun 11. maddesi uyarınca, taşınmazların değeri, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kabul edilen değerlendirme standartlarına uygun olarak hazırlanan gerekçeli değerlendirme raporuna dayanarak belirlenir. Raporda, kanunun gerektirdiği hususlara ilişkin cevaplar ayrıca belirtilmelidir. İlgili tarafların beyanları, her bir ölçümün etkileri ve fiyatı etkileyecek diğer objektif ölçümler dikkate alınmalıdır.

71. Taşınmaz mal veya kaynakların değerlemesinde, Değerleme Komisyonu, Kamulaştırma Kanununun 11 inci maddesinde belirtilen değerlendirme ölçütlerini dikkate alır:

- Taşınmaz malın veya kaynağın niteliği,
- Taşınmaz malın veya kaynağın büyüklüğü,
- Taşınmaz malın veya kaynağın değerini etkileyebilecek tüm özellikler ve unsurlar, her bir unsurun ayrı ayrı değeri de dahil olmak üzere,
- Varsa vergi beyannamesi,
- Kamulaştırma tarihinde resmi kurumlarca tespit edilen taşınmazların önceki değerleri
- Arazi: Kamulaştırma tarihindeki aynı şartlarda, taşınmaz mal veya kaynaktan elde edilebilecek net geliri,
- Konut parselleri: Kamulaştırma tarihinden önce eşdeğer (benzer) konut parsellerinin satıldığı tutar,
- Binalar ve yapılar: Kamulaştırma tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından her yıl yayımlanan resmi birim fiyatları, bina/yapı maliyetinin hesaplanması ve aşınma ve yıpranma amortismanı,
- Mülkün veya kaynağın değerini etkileyebilecek diğer nesnel ölçütler.

72. Uygulama sırasında (herhangi bir olumsuz etki meydana gelirse), Besni Belediyesi, projenin kabul edilen **Hak Sahipliği Matrisi'ne (HH)** göre tazminat tutarını belirleyecektir. LAR etkileriyle ilgili olarak Türk yasaları ile ADB politikaları arasında herhangi bir uyumsuzluk olması durumunda, SPS 2009 gerekliliklerini karşılamak üzere ikame maliyeti üzerinden tazminat ve tüm geçim kaynaklarının etkilerinin azaltılması için önlemler alınacaktır. Gerektiğinde, aşağıdaki Hak Sahipliği Matrisi'ne göre PAP'lara geçim kaynaklarının yeniden sağlanması için ek yardım sağlanacaktır.

73. Bu LARP, ADB SPS 2009'a göre aşağıdaki PAP kategorilerine uygulanacaktır:

- (i) **Varlıklar üzerinde yasal haklara sahip olan PAP'lar:** Toprak sahipleri, kiracılar dahil

olmak üzere mülkiyet haklarına sahip PAP'lar, arazileri/varlıkları etkilenen tüm PAP'lar

- (ii) **Varlıklar üzerinde yasallaştırılabilir haklara sahip PAP'lar:** Bir varlığın mülkiyetine/kullanımına ilişkin yasal haklara sahip olmayan, ancak ülke yasaları uyarınca tanınan veya tanınabilir olan söz konusu arazi veya varlıklar üzerinde hak iddia eden PAP'lar. Bu tür yasallaştırma masraflarının tamamı proje tarafından karşılanacaktır.
- (iii) **Yasal hakları olmayan PAP'lar:** Kullandıkları veya işgal ettikleri arazi üzerinde ne resmi yasal hakları ne de tanınmış/tanınabilir bir iddiası olmayan PAP'lar.

74. Yukarıdaki (i) ve (ii) kategorileri için, arazi kaybı tazminatı ve yapıların, arazi iyileştirmelerinin ve diğer azaltım önlemlerinin tam yenileme maliyeti üzerinden tazminat, EM'ye uygun olarak ödenecektir. (iii) kategorisindeki PAP'lar için Besni Belediyesi, arazi dışındaki tüm varlık ve geçim kaynağı kayıplarını (yani binalar, ağaçlar, mahsuller, işletmeler) tam yenileme maliyeti üzerinden tazmin edecek ve EM uyarınca diğer ilgili azaltım önlemlerini sağlayacaktır. Proje kapsamında kamulaştırma için belirlenen araziye tecavüz riski, bir son tarih aracılığıyla yönetilmektedir. Ayrıca, Besni Belediyesi, LARP uygulamasının tamamlandığı arazilerin zamanında teslim alınması için her türlü çabayı gösterecektir.

75. Arazi kaybının tazmini, (uygulanabilir olması halinde) ikame arazi şeklinde veya aşağıdakileri içeren "tam ikame maliyeti" üzerinden nakit olarak da sağlanabilir: (i) işlem maliyetleri; (ii) tahakkuk eden faiz; (iii) geçiş ve restorasyon maliyetleri; ve (iv) varsa diğer geçerli ödemeler. Diğer tüm varlıklar için tazminat, amortisman, kurtarılan malzemeler ve işlem maliyetleri için kesintiler yapılmadan ikame maliyeti üzerinden nakit olarak sağlanacaktır.

6.4. Projenin Hak Sahipliği Matrisi

76. Aşağıdaki Tablo 6.1, alt projeye uygulanabilecek hakların özetini listelemektedir.
Table 6.1: Project Entitlement Matrix

Kayıp Türü	Başvuru	AH/PAP'lerin tanımı	Tazminat Hakları
Kara			
Tarım arazisi: kalıcı arazi kaybı, erişimi veya hasarı.	AP, etki şiddetinden bağımsız olarak verimli arazi kaybediyor	Kayıtlı Sahip/Yasal: Tam tescil/unvana sahip sahip	Mevcut piyasa değeri ve işlem maliyeti esas alınarak tam ikame maliyeti üzerinden nakit tazminat. Kalan arazinin ekime elverişsiz hale gelmesi durumunda, proje araziye tam ikame maliyeti üzerinden satın alacak ve tazmin edecektir. Benzer üretim kapasitesine ve erişilebilirliğe sahip araziler için arazi karşılığı tazminat da sağlanabilir. Müzakere edilen tüm ödemeler ikame maliyetinin altında olmayacaktır. Yönetim kuruluşları, hasat faaliyetlerinden önce araziye el konulmaması için azami çabayı gösterecektir.

		<u>Yasallaştırılabilir Sahip:</u> (Tapu tescili bekleyen PAP'lar ve kayıtlı olmayan ancak araziye meşru şekilde kullanan PAP'lar)	Bu PAP'ların mülkiyet hakları, arazinin tescili ile tanınacak ve PAP'lara tam ikame maliyeti üzerinden nakit tazminat sağlanacaktır. Tescil maliyeti proje tarafından karşılanacaktır. Benzer üretim kapasitesine ve erişilebilirliğe sahip parseller için arazi karşılığı tazminat da sağlanabilir. Müzakere edilen tüm ödemeler ikame maliyetinin altında olmayacaktır. Yönetim kuruluşları, hasat faaliyetlerinden önce araziye el koymaktan kaçınmak için azami çaba gösterecektir.
		Tarımsal Kiracı	Kira sözleşmesinde aksi belirtilmedikçe, kira süresi içinde kaybedilen mahsulün gelirinin tamamı tazmin edilecektir. Arazi sahibine veya Çevresel ve Sosyal Yardımlaşma Kurumu/İşletme Yardımlaşma Kurumu'na herhangi bir mahsul tazmini yapılmayacaktır. Uygulayıcı kuruluş, yerel yönetimle istişare ederek, kiracıya yedek kira sözleşmesi/kira sözleşmesi bulma konusunda yardımcı olacaktır (gerekirse). İşleticiler, hasat faaliyetlerinden önce araziye el konulmasını önlemek için azami çabayı gösterecektir.
Tarım Dışı Arazi	AP ticari/konut arazilerini kaybediyor	<u>Kayıtlı Sahip/Yasal:</u> (Tam tapu kaydına sahip mülk sahibi)	Tam değiştirme maliyeti üzerinden nakit tazminat.
		<u>Yasallaştırılabilir Sahip:</u> (Toprak üzerinde hak sahibi olan ancak tam olarak kayıtlı olmayan yasal olarak kabul edilebilir maliklerdir)	Bu PAP'ların mülkiyet hakları, tapu tescili ile tanınacak ve PAP'lara tam yenileme maliyeti üzerinden nakit tazminat sağlanacaktır.
		<u>Tapusu olmayan PAP'lar/Kayıtsız Arazi Kullanıcıları</u> (Kayıt/geçerli belge olmaksızın sürekli olarak arazi kullanımı.)	İkamet amaçlı kullanılan tek arazi parçası veya AH'nin ana gelir kaynağı olan arazi parçasını fiziksel olarak kaybeden unvansız PAP'lara, bölgeye göre aylık kira bedelinin 3 katına eşit bir kerelik nakit ödeme yapılacaktır..
İrtifak hakkı tesisi için arazi kaybı			İlgili belediye/kuruluş tarafından kanunda belirtilen ölçütlere göre belirlenen daimi ve geçici irtifak hakkı bedeli, tesis ve ilgili arazi kullanım kısıtlamaları sonucu o arazi üzerindeki toplam arsa değeri ve varlıkların azalması göz önünde bulundurularak belirlenir. İrtifak bedelinin belirlenmesinde dikkate alınan ve arsa sahibine irtifak hakkı bedeline dahil edilen inşaat süresince gelecekteki arazi verimliliği kaybı.
Arazi parselinde geçici etki	Yok	<u>Yok</u>	Geçici arazi etkileri, etki süresince ve etki süresince arazinin üretim değerine göre tazmin edilecektir. Önceki arazi durumu yüklenici tarafından yeniden sağlanacaktır.

Binalar ve Yapılar			
Konut ve konut dışı yapılar/varlıklar		Yasal mülkiyet/kayıt durumlarına bakılmaksızın tüm AH'ler (yasallaştırılabilir ve unvansız PAP'ler dahil)	Bina/yapıların kaybı için amortisman ve işlem maliyetleri düşüldükten sonra tam yenileme maliyetleri üzerinden nakit tazminat ödenir; yani amortisman ve işlem maliyetleri düşülmez. PAP, tazminat tutarının bir parçası olmayan kurtarılabılır malzemeyi elinde tutabilir.
Meralar	Topluluk/ Kamu varlıkları	Topluluk/Hükümet	İA'lar, mümkün olması halinde yedek mera/çayır/yerini tespit etmek ve/veya geliştirmek için azami çabayı gösterecektir. Yenileme mümkün değilse, kayıplar ve hasarlar, ilgili belediye/kuruluş tarafından sözleşmeli, doğrulanmış ve finanse edilen Tarım ve Orman İl Müdürlüğü'nden bağımsız bir uzman tarafından değerlendirilecektir.
Topluluk Altyapısı/Ortak Mülkiyet Kaynaklarının Kaybı			
Ortak mülkiyet kaynaklarının kaybı	Topluluk/ Kamu varlıkları	Topluluk/Hükümet	Toplulukla istişare edilerek etkilenen varlıkların kaybının telafi edilmesi veya yeniden inşa edilmesi ve etki öncesi işlevlerinin yeniden sağlanması için arazi ve varlıkların yerine koyma maliyeti üzerinden tazminat ödenmesi.
Gelir ve Geçim Kaybı ve Geçiş Yardımı			
Mahsuller	Etkilenen ekili tarlalar veya tarım arazileri, sürekli olarak ürün yetiştirmek için kullanılıyor.	Yasal statülerine bakılmaksızın tüm PAP'lar	Beklenen hasadın brüt ürün değeri ve ürün için yapılan yatırım tutarı üzerinden piyasa oranında nakit olarak ürün tazminatı.
Saman ve yem	Alternatif otlatma alanlarının bulunmaması nedeniyle saman ve yem bitkilerinin geçici ve kalıcı olarak kaybı	Yasal statülerine bakılmaksızın tüm PAP'lar	Geçici etki: Etki süresince yerel piyasa fiyatlarında yem için nakit değeri (kaybedilen hasat sayısı) Kalıcı etki: 4 yıl boyunca yerel piyasa fiyatlarında saman/yem için nakit değeri.

Ağaçlar	Etkilenen ağaçlar	Yasal statülerine bakılmaksızın tüm PAP'lar (yasallaştırılabilir ve gayri resmi yerleşimciler dahil)	Ağaçların türü, yaşı ve üretim değeri ile ağaçlar için yapılan yatırım tutarına göre piyasa oranında nakit tazminat (ağacın beklenen veriminin, eşdeğer verimlilikteki bir ağacın büyümesi için gereken yıl sayısı ile çarpılmasıyla hesaplanır). Yani, eğer bir
			Elma ağacının mevcut ortalama 40kf/verim verimine ulaşması için 3 yıla ihtiyacı varsa, tazminat, 1 kg elmanın ortalama piyasa değerinin 40 kg katı olan 3 yıl ve bir fidanın maliyetini içerecektir. Ayrıca, uygun olan her yerde, ağaçların PAP tarafından seçilen yere taşınmasına da yardımcı olabilirler.
İş/İstihdam	İş/istihdam kaybı	Yasal statülerine bakılmaksızın tüm PAP'lar (yasallaştırılabilir ve gayri resmi yerleşimciler dahil)	<u>Sahibi:</u> (i) <u>(kalıcı etki)</u> 1 yıllık net gelir tutarında nakit tazminat veya gelir belgesinin bulunmaması durumunda veya PAP'ların sabit bir oranda vergi ödediği durumlarda, yerel olarak geçerli oranlara göre 12 aylık asgari ücret ödeneğine eşit tazminat alacaklardır. (ii) <u>(Geçici etki)</u> İş durması ayları için net gelirin nakit tazminatı. Değerlendirme, vergi beyannamesine veya beyanname yoksa, iş durması ayları için asgari ücret indirimine (yerel olarak geçerli oranlar) dayalı olacaktır; <u>Daimi işçi/çalışanlar:</u> 3 aylık gerçek ücrete eşit kayıp ücret tazminatı veya vergi beyannamesi verilmemesi durumunda, 3 aylık nakit asgari ücret ödeneği (yerel olarak geçerli oranlarda). Yukarıdakilerin tümü için, maaş ödeme belgesi, muhasebeci/mali rapor, vergi beyannamesi vb. gibi bazı kabul edilebilir resmi belgelerin sunulması gerekmektedir.
Şiddetli Etkiler Nedeniyle Yardım	Üretken, gelir getiren varlıkların %10'undan fazlasının fiziksel olarak taşınması veya kaybı	Gayri resmi yerleşimciler de dahil olmak üzere ciddi şekilde etkilenen tüm AH'ler	Tarımsal gelir: Etkilenen arazinin 1 yıllık verimi için 1 ek ürün tazminatı veya 1 aylık asgari ücreti (yerel olarak uygulanabilir oranlar) kapsayan bir ödenek, hangisi daha yüksekse - veya diğer gelirler için: 1 aylık asgari ücreti (yerel olarak uygulanabilir oranlar) kapsayan bir ödenek.
Geçiş dönemi geçim kaynaklarının restorasyonu yardımı	PAP'lar tarımsal üretim varlıklarının %10'undan fazlasını kaybediyor	Gayri resmi arazi/diğer varlık kullanıcıları da dahil olmak üzere tüm haneler ciddi şekilde etkilendi.	Tarımsal geçim kaynaklarının yeniden canlandırılması: Arazi gaspından etkilenen bölgeden her türlü ürün ve ağaç için yılda bir hasat (doğrulanmış piyasa fiyatları üzerinden). Bu tutar, 1 aylık asgari ücret ödeneğinden (yerel olarak geçerli oranlar) az ise, bunun yerine 1 aylık asgari ücret ödenecektir.
	PAP'lar üretken gelir getiren varlıklarının %10'undan fazlasını kaybediyor	Gayri resmi yerleşimciler de dahil olmak üzere ciddi şekilde etkilenen tüm haneler	Tarım dışı geçim kaynaklarının restorasyonu: 1 aylık asgari ücret tutarında (yerel olarak uygulanabilir oranlar) geçim kaynaklarının restorasyon paketi.

Evden/iş yerinden fiziksel taşınma	Taşıma masrafları	Tüm AH'ler taşınacak	Ulaşım giderlerinin karşılanması için yardım (ilçe sınırları içinde). Ulusal yardım kuruluşları, ihtiyaca bağlı olarak savunmasız hanelere taşınma için ek lojistik destek sağlayabilir (bkz. savunmasız hanelere yardım).
Savunmasız hanelere yardım		Yoksulluk sınırının altındaki AH'ler, Kadınların yönettiği AH'ler, engelli ve mülteci hanelerin/ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin yönettiği AH'ler, geçim kaynağı olmayan yaşlılar ve proje belediyesi tarafından belirlenen diğer savunmasız kişiler.	1 ay boyunca nakit olarak tek seferlik asgari ücret ödeneği (yerel olarak geçerli oranlar) ve mümkün olduğunda projeyle ilgili işlerde istihdam önceliği. Yer değiştirme veya geçişi kolaylaştırmak için ek aynı yardım sağlanacaktır - buna lojistik, yer değiştirme planlaması, uygun olduğu takdirde yedek konut bulma yardımı dahil olabilir. Ulusal İstihdam Birlikleri, henüz kayıtlı olmayan bu hanelerin savunmasız kişiler için sosyal yardım programlarına kaydolmalarına da yardımcı olabilir.
Diğer etkiler:			
İnşaat sırasında öngörülemeyen etkiler, geçici etkiler ve geçim kaynakları üzerindeki aksi değerlendirilmeyen etkiler dahil.	İnşaat sırasında, etki koridoru (COI) veya Geçiş Hakkı (ROW) dışındaki mülklere veya varlıklara gelen etkiler	Tüm PE Kişiler	Proje tarafından değerlendirilecek ve yukarıdaki hükümler ve SPS 2009 gereklilikleri doğrultusunda etkiler tespit edildiğinde ödenecek olan tazminat. IA, proje uygulaması sırasında öngörülemeyen LAR etkilerini dikkate alacak ve LARP/LARF hükümlerine göre telafi ve rehabilitasyon önlemleri sağlayacaktır. IA'lar, inşaat çalışmaları sırasında bir Yüklenici (veya alt yüklenici) tarafından verilen herhangi bir hasarın, Yüklenici tarafından LARP/LARF oranlarına uygun olarak tazmin edilmesini sağlayacaktır.
Atık bertaraf alanları ve inşaat kamplarıyla ilgili etkiler.	Geçici etkiler	Proje alanında etkilenen araziye kullanan PAP'lar	Arazinin kamp veya geçici atık alanı olarak kullanılmasından kaynaklanan herhangi bir geçici etki, Yüklenici ile arazi sahipleri arasında yapılacak özel anlaşmalarla düzenlenecektir. Bu tür geçici etkilerin, mera alanlarını kullanan, ürün eken vb. kişileri (sahipleri dışında) de etkilemesi halinde, otlatma alanlarının kaybı için yeterli geçim yardımı da değerlendirilecek ve uygulama sırasında sağlanacaktır.
	Kalıcı etkiler		Kazıdan sonra kalan uygunsuz malzeme veya molozların kalıcı olarak bertarafı için arazinin kullanılması sonucu arazi üzerinde oluşacak kalıcı etkiler, LARP/LARP'ta belirlenen hükümlere göre uygun şekilde tazmin edilecektir.

* Uygulanabilir tüm oranlar, yenileme maliyetiyle tutarlı olacak şekilde ödeme sırasında ayarlanacaktır. Bu ayarlama, asgari ulusal ücret ve enflasyon gibi geçerli kıstasların resmi ayarlamalarını takip edebilir.

6.5 LARP Hazırlığı, Güncellemesi ve Uygulaması

77. **LARP Taslağı Güncellemesi.** Bu LARP taslağı, projenin fizibilite tasarımlarına dayalı LARF'ına uygun olarak hazırlanmıştır. İşleme kısıtlamaları göz önünde bulundurularak, proje onayından sonra DED ve LAR etkilerinin tam değerlendirmesi temelinde güncellenecektir. LAR etkilerinin tam değerlendirmesi, yukarıdaki IV ve V. Bölümlerde (nüfus sayımı, DMS, SES ve değerlendirme) listelendiği gibi güncelleme sırasında Besni Belediyesi tarafından eklenecektir. Diğer ilgili bölümler de, CW paketi tedariki ve uygulamasıyla uyumu yansıtacak şekilde güncellenecektir.

78. Besni Belediyesi, LARP güncellemesi sırasında tüm PAP'ların LARP'ta belirtilen hükümler, etkiler, tazminat oranları ve LARP uygulama takvimleri hakkında tam olarak bilgilendirilmesini sağlayacaktır. Proje Yönetim Merkezi, LARP güncelleme ve uygulama sürecinde Besni Belediyesi'ne destek olacak ve saha veya herhangi bir bileşeni yükleniciye teslim edilmeden önce tüm hükümlerinin uygun şekilde uygulanmasını ve yerine getirilmesini sağlayacaktır.

79. Besni Belediyesi, uygulamaya hazır nihai LARP'ı inceleme için ILBANK ve ADB'ye sunacak ve LAPR uygulamasını ancak bu onayı aldıktan sonra başlatacaktır. Aksi belirtilmedikçe, bu onay alınmadan önce hiçbir arazi edinimi veya arazi devri faaliyeti başlatılmamalıdır. LARP onayından önce başlayan herhangi bir arazi edinimi veya arazi devri faaliyeti, Besni Belediyesi tarafından bir LAR denetimi ve düzeltici önlemler alınmasını gerektirecektir.

80. **İhale dokümanları ve sözleşmelerin imzalanması.** Besni Belediyesi, LAR ile ilgili tüm faaliyetler için zaman sınırlı bir program hazırlayacak ve bu programı proje tasarımı, tedarik ve inşaat işleri sözleşme yönetimi faaliyetleriyle tam olarak entegre edecektir. Program, tedarik yöntemine bağlı olarak inşaat işleri sözleşmesinin imzalanmasıyla ilgili bir LARP/SDDR'nin hazırlanmasını ve tamamlanmasını ve inşaat işlerinin başlamasından önce bir LARP'nin uygulanmasını öngörecektir. LAR risklerinin ve etkilerinin yanı sıra ekonomik ve/veya fiziksel yer değiştirmeye neden olabilecek diğer etkilerin değerlendirilmesi, azaltılması ve raporlanmasına ilişkin tüm hükümler, ihale dokümanlarına ve yüklenici sözleşmelerine dahil edilmelidir.

81. İnşaat işleri sözleşmelerinin verilmesi, işveren tasarım sözleşmeleri için güncellenmiş LARP/SDDR'nin ADB tarafından önceden onaylanmasına bağlıdır. Tüm taslak ihale belgeleri, ilgili sosyal etki azaltma hükümlerinin ve inşaat/montaj çalışmalarına başlama bildirimi hükümlerinin taslak ihale belgelerine dahil edilmesini sağlamak amacıyla ILBANK ve Besni Belediyesi'nin sosyal güvenlik uzmanları tarafından incelenecektir. Taslak ihale belgelerine, ilgili bir LARP/SDDR veya bu belgelerin bir özeti eklenmelidir.

82. Yüklenici tasarımını içeren alt projeler ve alt proje bileşenleri için, borçlu/müşteri, LAR risk ve etki azaltma öncesinde ekonomik ve fiziksel yer değiştirmeyi önlemek için LARP ve tedarik belgelerine ek önlemler ekleyecektir.

83. **LARP uygulaması ve inşaat işlerinin başlaması.** Bu aşama, nihai LARP'nin ADB tarafından onaylanmasının ardından başlayacak ve tüm AH'lere gerekli tazminatın sağlanması ve LARP tamamlama raporunun hazırlanmasıyla sona erecektir. Tüm LARP tamamlama raporları ADB tarafından incelenecek ve onaylanacaktır. İnşaat işlerinin ve diğer ön kurulumların başlaması, yüklenicinin onaylanmış LARP tamamlama raporuna dayanarak ilgili bölüm veya

işlerin bir kısmına başlama bildiriminin yazılı olarak alınmasına bağlı olacaktır. İA'lar, İR etkisi olmayan işlerin bölümlerine veya kısımlarına başlama bildirimi vermeyi önceliklendirebilirler. Çevresel ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı/İA, sosyal güvenlik önlemlerinin izlenmesi kapsamında, projenin sözleşmeye uygunluğu ve inşaat işlerinin başlama koşulları hakkında ADB'ye düzenli olarak rapor verecektir.

VII. KAMUOYU GÖRÜŞMELERİ, KATILIM VE BELGELER AÇIKLAMA

7.1 Giriş

84. ADB SPS'ye (2009) göre, PAP'lara anlamlı bir şekilde danışılmalı ve LAR faaliyetlerinin planlanması ve uygulanmasına katılım fırsatları sağlanmalıdır. Aynı ilkelere dayanarak, PAP'lar proje planlama süreçlerinin sonuçları ve LARP'ın hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin takvim ve prosedürler hakkında uygun ve hızlı bir şekilde bilgilendirilmelidir. Bu, haklar, tazminat ve diğer geçerli ödenekler için ödeme prosedürü ve varsa yer değiştirme hakkında bilgileri içerir. LARP, ADB ve İLBANK web sitelerinin yanı sıra Besni Belediyesi ve muhtemelen Belediye web sitelerinde incelenecek, onaylanacak ve açıklanacaktır.

85. Proje hazırlık aşamasında, PEK'lere danışılmış ve önerilen proje, proje hazırlığı için gerekli süreç ve çalışmalar ile devam eden katılımcı istişareler hakkında bilgi verilmiştir. Bu istişareler, toplu AP toplantıları, hedeflenen PEK gruplarıyla görüşmeler ve hem proje hazırlık hem de uygulama aşamalarında Besni Belediyesi tarafından Proje Bilgi Broşürü ve PowerPoint sunumu (Ek 3) gibi basılı materyallerin sağlanmasını içeren sürekli bir süreçtir.

7.2 Objectives of Public Consultations

86. PAP'lar ve diğer paydaşlarla bilgi paylaşımı, LARP hazırlığının ve uygulamasının önemli bir parçasıdır. PAP'larla istişareler yapılması ve aktif katılımlarının sağlanması, olası çatışmaları azaltacak ve proje gecikme riskini en aza indirecektir. Yerel yönetimleri ve PAP temsilcilerini planlama ve karar alma süreçlerine dahil etmek için, İA, proje hazırlık ve uygulama süreçlerinin tamamı boyunca PAP'lar ve diğer paydaşlarla istişarelere devam edecektir. İstişarelerin amacı:

- (i) AP'yi planlanan proje hakkında bilgilendirin;
- (ii) AP'yi inşaat sırasında inşaat işlerinin kapsamı ve beklenen etkiler hakkında bilgilendirin ve kesintileri en aza indirmek için inşaat işlerine yönelik genel yaklaşımları onlara bildirin.
- (iii) AP'yi projeye ilgili mevcut ve planlanan şikayet kanalları hakkında bilgilendirin;
- (iv) Danışmalar ayrıca, PAP'ların proje hakkındaki görüşlerini, endişelerini, fikirlerini ve önerilerini, proje inşaat çalışmaları sırasında bakıma erişimi ve proje bilgilerinin ve diğer projeye ilgili konuların paylaşılması ihtiyacını anlamak amacını taşımaktadır.
- (v) Proje için temel paydaş gruplarını belirleyin
- (vi) Potansiyel olarak savunmasız PAP'ları ve bu savunmasız PAP'lar için etkileri azaltma yollarını belirleyin.
- (i) Yeniden yerleşim planlaması ve uygulaması için gerekli faaliyetlerde PAP'ların işbirliği ve katılımını sağlamak.
- (ii) Tüm arazi edinimi ve yeniden yerleşim faaliyetlerinde şeffaflığın sağlanması.

7.3 PAP'larla İstişareler: Metodoloji ve Programlar

87. ADB Koruma Politikası Beyanı (SPS) 2009'a göre, özellikle projeden etkilenen kişilerle istişareler yapılması gerekmektedir. Bu istişareler anlamlı olmalı ve proje hazırlık aşamasının başlarında başlamalı ve uygulama aşaması boyunca devam etmelidir. Kadınlar ve tespit edilen hassas gruplar istişarelere dahil edilmelidir. Bu aşamada, arazi ediniminden doğrudan etkilenecek projeden etkilenen herhangi bir kişi tespit edilmemiştir. Detaylı tasarım tamamlandığında ve insanlar üzerindeki potansiyel etkiler doğrulandığında, LARP/SDDR güncelleme aşamasında ek istişare turları gerekecektir.
88. Besni Belediyesi, ADB sosyal güvenlik uzmanları ve İLBANK'ın katılımı ve desteğiyle planlı istişareler gerçekleştirdi. Ayrıca cinsiyet dengesi gözetilen gruplar da planlandı.
89. Bu LARP için 3 hedef grup belirlendi ve istişarelere davet edildi:
- (i) **Mahalle Muhtarları.** Proje alanındaki mahalle muhtarlarının katılımı önemlidir, çünkü inşaat süresince proje hakkında temel odak noktaları ve bilgi kaynakları olacaklardır. Bu nedenle, proje hakkında bilgi paylaşımı ve aktif katılımları, projenin etkili bir şekilde uygulanması için hayati önem taşımaktadır. Mahalle muhtarları, 7 Temmuz 2025 tarihinde Besni Belediyesi tesislerinde istişare toplantısına davet edilmiştir. Besni Belediyesi, projenin hazırlık ve inşaat aşamalarında proje, öngörülen kapsamı ve etkileri hakkında kısa bir sunum yapmıştır.
 - (ii) **Önerilen atık su arıtma tesisinin yakınında yaşayan/bulunan vatandaşlar.** İnşaat çalışmalarının planlandığı sahanın yakınında bulunan topluluklarla istişareler yürütülmüştür.
 - (iii) **Genel halk (kütüphane).** Yerel toplulukların önerisi doğrultusunda genel halkla istişareler.
90. Erkek ve kadın PAP'lar için hedefli istişare toplantıları düzenlendi. Bu toplantılar, projenin faydaları ve potansiyel etkileri hakkında proje bilgilerinin paylaşılmasını ve katılımcılardan projeye ilgili etkileri en aza indirmenin yolları ve PAP'larla bilgi paylaşımı konusunda geri bildirim alınmasını içeriyordu.
91. Yapılan istişarelere ilişkin tutanaklar hazırlanır ve aşağıdaki hususlar yansıtılır:
- İLBANK/Besni Belediyesi tarafından hangi proje bilgileri sağlandı?
 - PAP'ların sorduğu sorular ve Besni Belediyesi'nin verdiği cevaplar.
 - PAP'lardan alınan herhangi bir ek geri bildirim.
92. Katılımcıların onayıyla, LARP/SDDR amaçları doğrultusunda fotoğraf ve imzalar alındı. Görüşmeler ulusal dilde yürütüldü ve her görüşme için bir tercüman hazır bulunduruldu.
93. İstişare toplantıları bir ila bir buçuk saat sürdü ve katılımcıların sorularını yanıtlamak için zaman ayrıldı. Projenin ana bilgilerini ve Besni Belediyesi ile yapılan iletişimleri içeren kısa bir proje bilgilendirme broşürü hazırlandı ve katılımcılara dağıtıldı. (Ekteki dosyaya bakınız.) Aşağıdaki tablo, planlanan ve yürütülen istişareleri özetlemektedir.

Tablo 5-1: PAP'larla istişareler

Tarih	Konum*	Hedef Grup	M	F	Toplam	Danışma Yöntemi
07.07.2025	Besni Belediye Ofis	Proje mahallelerinin başkanları ve diğer sakinler	13	2 (1 Kadın Muhtar)	15	Genel paydaş danışmanlığı
07.07.2025	Kadın girişimi doğrultusunda, mahallelerdeki parkta görüşmeler yapıldı. Konum evlerine yakın olduğundan, ihtiyaç duyduklarında ve hızlıca ulaşabiliyorlardı.	Besni'de saha ziyareti ve Atıksu Arıtma Tesisi'nin önerdiği alana yakın mahallelerde istişareler.	19	21	40	Genel paydaş danışmanlığı
08.07.2025	Besni Millet Bahçesi ve Kütüphanesi	Besni Millet Bahçesi ve Kütüphanesi'ni ziyaret edenler ve civarda yaşayan diğer vatandaşlar	11	5	16	Genel paydaş danışmanlığı
		Toplam	43	28	71	

94. Bu LARP'ın hazırlanması sırasında, ADB danışmanı ve Besni Belediyesi, PAP'larla beş kapsamlı istişare gerçekleştirdi. İstişarelere toplam 71 kişi (43 erkek ve 28 kadın) katıldı. Yerel yönetimlerle yapılan istişarelerin temel amacı, özellikle erken proje hazırlık aşamasındaki istişarelerle ilgili olmak üzere, ADB SPS 2009 gereklilikleri hakkında bilgi paylaşımında bulunmaktır. İstişarelerin özeti ve gündeme gelen konular Ek I'de sunulmaktadır.

7.4 Proje Bilgi Broşürü

95. Proje alanındaki PAP'ların ve yerel yönetim kurumlarının önerilen proje hakkında bilgilendirilmelerini ve LAR sürecini anlamalarını sağlamak amacıyla, proje hazırlık aşamasında gerçekleştirilen ilk istişare turu sırasında bir Proje Bilgi Broşürü (PIB) hazırlanmış ve PAP'lara dağıtılmıştır. (Ek II)

96. PIB'nin genel içeriği aşağıdaki gibidir:

- Önerilen projenin kısa bir açıklaması;
- Proje yönetiminden sorumlu kurumlar;
- Mevcut Şikayet Mekanizması.

97. Projenin ilerleyen aşamalarda insanlar ve varlıkları üzerinde bir etki yaratması durumunda, PIB'in aşağıdakilerle güncellenmesi gerekir:

- ADB SPS ve Türk mevzuat ve uygulamalarına göre tazminat ilkeleri;
- Haklar;
- Projeye uygulanabilir rehabilitasyon paketleri;
- Proje düzeyinde GM mevcuttur.

7.6 Kamuyu Aydınlatma

98. Ön bir LARP, ADB web sitesinde İngilizce, İLBANK ve belediye web sitelerinde ise Türkçe olarak yayınlanacaktır. Güncellenip tamamlandıktan sonra, LARP bu web sitelerinde tekrar

yayınlanacaktır. Ayrıca, ilgili belediye ofislerinde PAP'ların erişimine de sunulacaktır.

99. Proje Bilgi Broşürü'nün İngilizce versiyonu bu LARP'ın Ek 2'sinde yer almaktadır. Broşürün Türkçe versiyonu, LARP'ın tercüme edilmiş versiyonuna dahil edilecektir. LARP tamamlanıp uygulamaya konulduktan sonra, Türkçe bilgi broşürü de sonraki istişarelerde dağıtılacaktır.

VIII. ŞİKAYET MEKANİZMASI

100. Şikayet, bir bireyin veya topluluk grubunun çözülmesini istediği bir konu, endişe, sorun veya taleptir. SPS 2009, yerel bazlı, proje alanına özgü, kültürel ve dilsel olarak uygun, baskıcı olmayan, tüm PAP'lar ve diğer proje toplulukları için erişilebilir ve ücretsiz bir Şikayet Mekanizması (GM) kurulmasını gerektirir. Bu, proje faaliyetleriyle ilgili şikayetleri mevcut yasal mekanizmalara göre daha hızlı ele almanın ve çözmenin yargı dışı bir yoludur. Bu, çevresel ve sosyal güvenceler açısından proje performansını iyileştirir.

101. GM'nin amacı, etkilenen kişilere ve diğer paydaşlara projenin sosyal, çevresel ve diğer performansı hakkında öneri veya şikayetlerini iletmeleri için açık ve basit bir yol sağlamaktır. GM, cinsiyete duyarlı, kültürel olarak uygun ve etkilenen kişilerin kolayca erişebileceği, anlaşılır ve şeffaf bir süreç kullanarak şikayetleri derhal ele alacaktır.

102. Şikayet mekanizması, alt projenin risklerine ve olumsuz etkilerine göre ölçeklendirilecektir. Genel olarak, onaylanmasının ardından proje için iki aşamalı bir şikayet mekanizması oluşturulacaktır. İlk aşama, belediye düzeyinde Besni Belediyesi tarafından yönetilecek ve ikinci aşama İLBANK aracılığıyla sağlanacaktır. İlk aşama, alt proje düzeyinde Proje Uygulama Birimleri (PIU) aracılığıyla oluşturulacaktır. Başlıca temsilcileri, her Proje Uygulama Birimi (PIU) tarafından atanan şikayet odak noktası (GFP), yüklenicilerin Çevre ve Sosyal Güvenlik uzmanları ve görevlendirilen Proje Uygulama Birimleri (PMSC) Çevre ve Sosyal Güvenlik uzmanları olacaktır. Proje Uygulama Birimleri (PMSC) ve yüklenicilerin, saha düzeyindeki şikayetleri/şikayetleri almak, kaydetmek ve Proje Uygulama Birimi (PIU) ve Proje Uygulama Birimi (PMU) ile koordinasyon sağlamakla yükümlüdür.

103. Besni Belediyesi, proje uygulama süresi boyunca endişe ve şikayetleri etkin bir şekilde yönetmek üzere bir şikayet komitesi kuracaktır. Şikayet Komitesi, projeye özgü mahalle muhtarları, inşaat mühendisleri, belediye temsilcisi, müteahhit temsilcisi, etkilenen kişilerin temsilcileri ve uygun görülen diğer üyelerden oluşacaktır. Şikayet dokümantasyon süreci konusunda gerektiğinde Şikayet Komitesi üyeleriyle eğitim verilebilir. Şikayetçi, belirlenen proje Genel Müdürü aracılığıyla herhangi bir zamanda Yerel Mahkemeye şikayette bulunabilir. Besni Belediyesi tüm mahkeme masraflarını karşılayacaktır. Besni Belediyesi şu anda 7/24 hizmet veren bir şikayet hattı işletmektedir. Şikayetler alınmakta, usulüne uygun olarak kaydedilmekte ve ardından çözüm için ilgili uzmanlara yönlendirilmektedir. ADB SPS gerekliliklerine uygun olarak, Besni Belediyesi proje düzeyinde bir Genel Müdürlük kuracaktır.

104. Proje sahasının çevresindeki topluluklar, proje düzeyindeki GM'den ve ona nasıl erişebileceklerinden, iletişim kurabilecekleri odak kişilerin adresleri ve iletişim numaraları dahil olmak üzere, (i) topluluk veya bireysel toplantılar sırasında topluluk bilgileri; (ii) proje alanında halka Türkçe olarak dağıtılan broşürler; ve (iii) sosyal medya/kablo ve/veya yerel gazetede duyurular, ayrıca proje sahalarındaki ilan panoları, köy ve diğer yerel yönetim proje web siteleri vb. aracılığıyla haberdar edilecektir. GM aracılığıyla şikayetler her zaman yapılabilir ve ücretsizdir.

105. İLBANK, mevcut Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi (ÇSYS) aracılığıyla, etkilenen kişilerin bu proje ve alt projelerinin çevresel ve sosyal performansı kapsamındaki endişelerini, şikayetlerini ve şikâyetlerini almak ve çözümünü kolaylaştırmak için genişletilecek bir şikâyet mekanizması oluşturmuştur. İLBANK'ın Şikâyet Politikası, Eylül 2021'den beri Türkçe ve

İngilizce olarak yayınlanmaktadır. Bu politika, UFK tarafından finanse edilen tüm projeler ve İLBANK'ın alt projeleri için geçerlidir. İLBANK, bu politika aracılığıyla, herhangi bir paydaşın şikâyetinde bulunmasını, endişesini veya sorununu dile getirmesini veya proje faaliyetleriyle ilgili uygun geri bildirim, öneri, talep ve taleplerde bulunmasını sağlayacak şeffaf ve kapsamlı bir prosedür oluşturmayı hedeflemektedir. İLBANK'ın özel bir birimi, alınan şikâyetleri derhal değerlendirecek ve yanıtlayacaktır.

106. Besni Belediyesi, alt proje onayından sonra GM için aşağıdaki genel modele dayalı detaylı prosedürler oluşturacaktır:

1. Adım: Şikayet bildirimi: Şikayetler şahsen, telefonla, e-posta yoluyla, şikayet kutularına, web sitesine, çağrı merkezine, resmi mektup/dilekçeye veya faksa gönderilebilir. Proje/alt proje boyunca sürecin ve belgelerin kapsamlı kayıtları elektronik ortamda veya basılı kopyalar halinde saklanır.

2. Adım: Şikayet Kaydı: Alınan şikayetler, alındıktan sonra en geç 2 gün içinde kayıt altına alınır. Mağdur kişi, kişisel verilerinin herhangi bir kayıttan silinmesini talep edebilir ve süreç boyunca gizlilik korunur.

3. Adım: Şikayet değerlendirmesi: İLBANK/Besni Belediyesi/Belediye GM ekibi, şikayetin GM veri tabanına kaydedilmesinin ardından, şikayetin uygunluğunu değerlendirir, sınıflandırır ve mağdur kişiyi, proje/alt proje bölgesinde kültürel olarak uygun olduğu şekilde kısa mesaj, e-posta, telefon görüşmesi veya tutanaklarla belgelenen yüz yüze görüşme vb. yoluyla bilgilendirir. Bu adım, şikayetin çözüm süresini belirler (şikayet hemen çözülmezse). Şikayetin çözümü için ek bilgiye ihtiyaç duyulması halinde, şikayetin alındığı tarihten itibaren en fazla 5 iş günü süre tanınır.

4. Adım: Şikayet değerlendirmesi: Şikayetin alınmasından itibaren 10 iş günü içinde, GM ekibi şikayeti değerlendirecek ve gerekli işlemleri ve şikayetin çözümünden sorumlu tarafları belirleyecektir. Şikayetin niteliği ve karmaşıklığı gerektirdiği takdirde, bir inceleme ekibi (teknik ekip, çevresel ve sosyal ekip, danışmanlar, hassas şikayet ekibi vb.) oluşturulacaktır. Şikayetin uygun görülmemesi durumunda, şikayet sahibi bilgilendirilecek ve başka bir işlem yapılmayacaktır.

5. Adım: Belirlenen eylemlerin uygulanması: Şikayetin alınmasından itibaren 15 iş günü içinde, GM ekibi gerekli işlemleri yapacak ve şikayeti çözmek için çalışacaktır. Şikayetin çözümünün daha uzun sürmesi halinde, şikayet sahibi bilgilendirilecek ve onayı alınacaktır. Bu onay belgelendirilir ve şikayet sahibinin onayıyla GM veri tabanına kaydedilir.

107. Şikayetçi, şikayetin çözümünden memnun kalmazsa, İLBANK, şikayetçiyle istişare ederek bir İtiraz Komitesi kurulması sürecini başlatacaktır. Bu komitenin amacı, şikayetçiye mahkeme dışı yollarla şikayetini arabuluculuk yoluyla çözme fırsatı sağlamaktır.

108. Bu nedenle, İstinaf Kurulu kurulduktan sonra bile mağdurların Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre yargı yolu da dahil olmak üzere dış hukuk yollarına başvurma hakkı saklıdır.

109. ADB tarafından finanse edilen projeler için, ADB tarafından desteklenen bir projeden olumsuz etkilendiklerine inanan topluluklar ve bireyler de şikayetlerini iletebilirler.

ADB Hesap Verebilirlik Mekanizması (AM). AM, ADB tarafından finanse edilen/yönetilen projelerden olumsuz etkilenenlerin endişelerini dile getirebilecekleri bağımsız ve etkili bir forum sağlar.

IX. KURUMSAL DÜZENLEME

9.1 Giriş

110. LARP'ın planlanması, hazırlanması ve uygulanmasında farklı süreçler ve farklı taraflar yer almaktadır. Bu bölümde, ilgili temel kurum ve kuruluşlar ile arazi edinimi ve yeniden yerleşim faaliyetleri sırasındaki rol ve sorumlulukları açıklanmaktadır.

111. LAR'ın işleme ve uygulanmasında çeşitli işlevler farklı devlet kurum ve kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Projenin Uygulayıcı Kuruluşu, Diyarbakır Su Temini ve Kanalizasyon İdaresi (Besni Belediyesi) olacak ve İLBANK, projenin uygulanmasından sorumlu Yürütme Kurumu (EA) olacaktır.

9.2 Başlıca Proje Organizasyonları

İLBANK

112. Yürütücü Kuruluş (EA), İLBANK'tır. Proje hazırlama, uygulama, ilgili kuruluşlar arasında koordinasyon, proje uygulamasının yönetimi, izlenmesi ve değerlendirilmesinden genel olarak sorumludur. Mal, hizmet ve inşaat (inşaat) tedariki de İLBANK'ın genel sorumluluğu altındadır. İLBANK bünyesindeki Proje Yönetim Birimi (PYB), Proje Uygulama Birimi (PIU) ile etkili bir şekilde koordinasyon sağlayacak ve proje faaliyetlerini denetleyecektir. İLBANK özellikle şunları yapacaktır:

- IA'lar tarafından sunulan LARP'ları incelemek ve onaylamak ve ADB'nin LARP'lar konusunda onayını almak;
- Arazi edinimi ve şikayetlerin çözümünde yer alan devlet kurumlarını ve yerel yetkilileri yönetmek;
- Etkilenen kişilerin tazmin edilmesini sağlamak;
- Arazi edinimi ve şikayet çözümünde yer alan devlet kurumlarını ve yerel yetkilileri yönetmek;
- Arazi edinimi ve yeniden yerleşim faaliyetlerinin onaylı LARP'a uygun olduğundan emin olun;
- LARP'ı hazırlamak ve sonlandırmak için uzmanların işe alınmasını sağlamak;
- LARP uygulamasının izlenmesini sağlamak;
- Tüm LAR görevlerinin uygulanmasında yer alan ilgili kurumlarla kurumlar arası koordinasyon ve irtibatı sağlamak;
- PAP şikayetlerinin çözümü de dahil olmak üzere üst düzey kararlar almak.
- Şikayet Mekanizmasının kurulmasını denetlemek.

Besni Belediyesi

113. Besni Belediyesi, tüm arazi edinimi ve yeniden yerleşim (AİG) görevlerinin planlanması ve uygulanmasının genel yönetiminden sorumlu olacak (kurulacak) Proje Uygulama Birimi (PİB) aracılığıyla görevlerini yerine getirecektir. PİB ayrıca, inşaat süresince proje güvenlik konularını denetlemek üzere bir güvenlik uzmanı atayacak olan Proje Yönetim ve Denetleme Danışmanı'ndan da yardım alacaktır. Uzman, Yüklenici tarafından istihdam edilecek Sosyal Güvenlik Uzmanı ile yakın koordinasyon içinde çalışacaktır. PİB, iki sosyal uzman arasında ve diğer ilgili kuruluşlar, kurumlar, devlet kurumları ve AKB arasında AİG görevleri ile ilgili olarak irtibat görevlisi olarak görev yapacaktır. Her iki sosyal güvenlik uzmanı için de, etkili iletişim ve atanan görev ve sorumlulukların yanlış anlaşılmasını önlemek amacıyla açık bir İş Tanımı (ToR) şarttır.

114. PIU, uygulamaya hazır LARP'ın uygulanmasını denetleyecektir. Nihai LARP'ın hazırlanması sırasında PIU'nun görevleri arasında, nihai tasarıma göre PAP listesinin doğrulanması, PAP'lara yaklaşan arazi ve diğer varlık edinimleri hakkında bildirimde bulunulması, PAP nüfus sayımı ve sosyoekonomik anket verilerinin toplanması ve doğrulanması ve edinilecek arazi ve diğer varlıkların değerlemesinin denetlenmesi yer alacaktır. PIU, tazminat ödemelerini işleme koymak, PAP'larla düzenli istişareler yürütmek, GM'de aktif rol oynamak, iç izleme yapmak, sosyal güvenlik belgelerini Besni Belediyesi web sitesinde yayınlamak ve LARP ile ilgili faaliyetler hakkında düzenli raporlar hazırlamaktan sorumlu olacaktır.

115. Projenin tasarımı, inşası ve işletilmesinde bir dizi başka birim ve kurum önemli rol oynayacaktır. Projenin hazırlanması, uygulanması ve işletilmesinde yer alacak başlıca kurum ve kuruluşlar şunlardır:

YEREL YÖNETİMLER

116. Proje mahallelerinin muhtarları halk arasında saygın bir yere sahiptir ve etkilenen topluluklarla iletişimde önemli bir irtibat noktası görevi görecektir. Muhtarlar, mahallelerine proje hakkında bilgi sağlayacak ve şikayet çözümü ve paydaş katılım süreçlerinde aktif rol alacaktır.

YEREL MAHKEME

117. Proje düzeyindeki GM (kredi onayı sırasında kurulan) tarafından çözülemeyen veya PAP'ın şikayetini doğrudan mahkemeye taşımaya karar verdiği projeye ilgili tüm şikayetler yerel mahkeme tarafından ele alınacaktır. Besni Belediyesi, davaların tüm masraflarını karşılayacaktır.

TAPU DAİRESİ

118. Arazi edinimi durumunda bu makam, yeni arazi sahibini, PAP'ın sahip olduğu arazinin alanını ve kalan araziye kaydeder.

İNŞAAT İŞLERİ MÜTEAHHİDİ

119. Besni Belediyesi tarafından görevlendirilecek İnşaat İşleri Yüklenicisi, inşaatı üstlenecek ve inşaat faaliyetlerinden kaynaklanan özel araziler ve mülkler üzerindeki etkilerin azaltılmasından sorumlu olacaktır. İnşaat faaliyetleri, azaltma önlemlerine uyulmasını sağlamak için Besni Belediyesi ve Proje Yönetim ve Denetleme Danışmanı tarafından yakından izlenecektir. Yüklenici, projenin sosyal bileşenlerini izleyecek ve Genel Yönetim süreçlerine katılacak bir Sosyal Güvenlik Uzmanı istihdam edecektir. Her Yüklenicinin Aylık Raporunda, projenin sosyal bileşenleri hakkında bir bölüm bulunmalıdır. Ayrıca, su ve kanalizasyon şebekeleri tamamlandıktan sonra yüklenici tüm sokakları onaracaktır.

PROJE YÖNETİMİ VE DENETİM DANIŞMANI

120. Proje Yönetim ve Denetleme Danışmanı (PMSC), inşaat çalışmaları sırasında ortaya çıkabilecek tüm arazi edinimi ve yeniden yerleşim sorunlarını denetleyecek bir Sosyal Güvenlik Uzmanına sahip olacaktır. Uzmanlar, Besni Belediyesi'ne üç aylık Sosyal Güvenlik İzleme Raporları hazırlama konusunda yardımcı olacaktır.

ADB

121. Projenin finansman kuruluşu olarak hareket eden ADB, projeyi periyodik olarak denetleyecek, hazırlanması için gerekli tüm sosyal güvenlik belgelerini (örneğin, LARP/LARF/SDDR, altı aylık sosyal izleme raporları vb.) inceleyip onaylayacak ve bunları ADB web sitesinde yayınlayacaktır. ADB, iç izleme ve LARP tamamlama raporlarını inceleyecek ve sözleşmelerin verilmesi, inşaat işlerinin imzalanması ve başlatılması için onay verecektir.

X. YERLEŞİM BÜTÇESİ VE LARP UYGULAMA TAKVİMİ

122. Bu bölüm, LARP'ı hazırlamak ve başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için gerekli adımları açıklamaktadır. Tablo 9-1, geçici zaman çizelgesini ve uygulama takvimini sunmaktadır. Ayrıntılı tasarım hazır olduğunda ve etkiler bilinip ölçülüp değerlendirildiğinde, bu LARP güncellenecek ve uygulamaya hazır LARP hazırlanacaktır.

123. Uygulayıcı Kuruluş (IA) olarak Besni Belediyesi, ADB ve İLBANK tarafından onaylanıp duyurulmasının ardından LARP'ı derhal uygulamaya başlayacaktır.

124. LARP, ADB ve İLBANK tarafından onaylanır onaylanmaz, Besni Belediyesi, yerel makamların yardımıyla LARP uygulamasına başlayacaktır. PAP'lar bilgilendirilecek ve kamulaştırma süreci başlamadan önce tazminat tutarı üzerinde pazarlık yapma fırsatı verilecektir. Besni Belediyesi, PAP'lara önceden bildirimde bulunacak ve bu LARP'ta tanımlanan uygunluk kriterlerine göre ve inşaat çalışmalarına başlamadan önce hak ettikleri tazminatı ödeyecektir. Şikayetler veya itirazlar (varsa), bu LARP'ta sunulan kabul edilmiş şikayet prosedürüne göre ele alınacak ve uygulamaya hazır LARP için güncellenecektir. LAR ile ilgili tüm faaliyetler (ADB'nin LARP uygulamasına "itiraz yok" bildirimi dahil), inşaat çalışmalarına başlamadan önce tamamlanacaktır.

125. Aşağıdaki tablo, LARP hazırlık, sonlandırma ve uygulama aşamalarının tahmini bir zaman çizelgesini sunmaktadır. Bu program, projeye ilgili diğer süreçlere bağlı olarak değişebilir.

Tablo 9-1: Geçici LARP Hazırlık ve Uygulama Programı

GÖREV	SORUMLULUK	BAŞLANGIÇ	BİTİŞ
Kesinti Tarihinin Belirlenmesi ve Duyurusu	Besni Belediyesi	TBD	TBD
Danışmanlık, proje sunumu, GM ve değerlendirme yaklaşımının temeli	Besni Belediyesi	TBD	TBD
Detaylı tasarımın son hali	Tasarım Danışmanı	TBD	TBD
Son tasarıma dayalı nüfus sayımı, DMS/IOL, değerlendirme ve SES	Besni Belediyesi/Değerleme Uzmanları	TBD	TBD
LARP hazırlığı ve dokümantasyonu	Besni Belediyesi	TBD	TBD
Besni Belediyesi'nin LARP incelemesi	Besni Belediyesi	TBD	TBD
LARP'ın yorum için ADB ve İLBANK'a sunulması	Besni Belediyesi	TBD	TBD
ADB ve İLBANK incelemesi ve yorumları	ADB/İLBANK	TBD	TBD
LARP'ın ADB/İLBANK yorumlarına göre sonlandırılması	Besni Belediyesi /İLBANK	TBD	TBD
Sonlandırılmış LARP'ın onay için ADB'ye sunulması	Besni Belediyesi /İLBANK	TBD	TBD
ADB LARP'ı onayladı	ADB	TBD	TBD

Hükümet LAR bütçesini onayladı	Besni Belediyesi /Belediye	TBD	TBD
Onaylanan LARP'ın ADB, İLBANK ve Besni Belediyesi web sitelerinde yayınlanması	ADB/İLBANK/Besni Belediyesi	TBD	TBD
LARP UYGULAMASI		TBD	TBD
PAP'lara kamulaştırma sürecinin başlatılması ve toplantı daveti gönderildi	TBD	TBD	TBD
PAP'ların tazminat miktarı için müzakeresi	PAP' lar/Besni Belediyesi		
Tazminatın ödenmesi	Besni Belediyesi/İLBANK/PAP'lar	TBD	TBD
LARP İzleme Raporunun Hazırlanması	PIU/PMSC	TBD	TBD
ADB, LARP Tamamlama Raporunu inceliyor	ADB	TBD	TBD
ADB, LARP Tamamlama Raporunu onayladı	ADB	TBD	TBD
Şantiyenin Yükleniciye teslimi	Besni Belediyesi	TBD	TBD
İnşaat işlerinin başlaması	Yüklenici	TBD	TBD
SÜREKLİ GÖREVLER			
İzleme: Aylık, Üç Aylık ve Altı Aylık izleme raporları	Besni Belediyesi /PMSC	TBD	TBD
Şikayetler	Besni Belediyesi/İLBANK	TBD	TBD

126. Tahmini LARP uygulama bütçesi, kaybedilen arazi ve diğer varlıklar için ikame maliyeti üzerinden tazminatın yanı sıra LARP uygulaması sırasında ortaya çıkacak idari maliyetler için çeşitli giderleri de içermektedir. Bu giderler güncellenecek ve uygulamaya hazır LARP bütçesine dahil edilecektir.

127. Bütçe, idari maliyetler ve %10 beklenmedik durum eklenerek 100.000 ABD Doları tutarında geçici bir tutar olarak tahsis edilmiştir. LAR etkileri, detaylı mühendislik tasarımları, detaylı ölçüm ve değerlendirmeler temelinde tam olarak değerlendirilip güncellendikten sonra, LAR bütçesi güncellenecek ve belirli bir tazminat tutarı atanacaktır.

Tablo E 9-1: Geçici Bütçe Özeti

Öge	Maliyet (TRY)	Maliyet (USD)
I. Ödenekler Dahil Tazminat Bütçesi		
Arazi tazminatı	Tbd	Tbd
Binalar ve yapılar için tazminat	Tbd	Tbd
Ağaçlar için tazminat	Tbd	Tbd
İş kayıplarının tazmini	Tbd	Tbd
İstihdam kayıplarının tazmini	Tbd	Tbd

Ciddi şekilde etkilenen hanelere ödenek	Tbd	Tbd
Savunmasız gruplara ödenekler	Tbd	Tbd
Ara Toplam (geçici tahsise göre)		20,000
II. İdari Maliyetler		
Doğrudan yönetim maliyetleri (%5 Ara Toplam)		1,000
Toplam		21,000
Acil Durum %10		2,000
Toplam LAR Bütçesi (TRY*) ve USD		23,000

TRY* - LARP güncellenirken döviz kuru eklenecektir. Bütçe, güncellenen LAR değerlendirmesine göre revize edilecektir.

XI. İZLEME VE RAPORLAMA

11.1 Giriş

128. İzleme, LARP'ın etkili bir şekilde uygulanması, arazi edinimi ve yeniden yerleşim faaliyetleriyle ilgili öngörülemeyen etkilerin belirlenmesi ve bu etkileri ele almak için uygun önlemlerin zamanında uygulanması açısından hayati önem taşımaktadır. Etkili kurumsal düzenlemeler uygulamayı kolaylaştırır ve etkili izleme, uygulamanın başlangıçta planlandığı gibi devam etmesini sağlar.

129. Bu LARP, proje önemli bir istemsiz yeniden yerleşime yol açmayacağı için dahili izlemeye tabi olacaktır. ADB SPS 2009'a göre, 200 veya daha fazla kişi evlerinden fiziksel olarak yerinden edilirse veya üretken veya gelir getirici varlıklarının %10'unu veya daha fazlasını kaybederse, istemsiz yeniden yerleşimin etkileri önemli kabul edilir. Yüklenici ve bir Proje Yönetimi ve Denetim Danışmanı, ILBANK'ın denetleyeceği dahili izlemeyi gerçekleştirecektir.

11.2 Dahili İzleme

130. İç izlemenin temel amacı, tazminat süreci, şikayet mekanizması ve LARP uygulama prosedürünün etkinliği gibi LARP uygulama sürecini izlemektir. İç izleme, Besni Belediyesi tarafından hem doğrudan hem de yüklenici ve denetim danışmanı tarafından işe alınacak ek uzmanların desteğiyle rutin olarak gerçekleştirilecektir. Üç aylık bir proje uygulama raporu ADB'ye sunulacaktır.

131. İzleme, LARP'ın uygulanmasıyla aynı anda gerçekleştirilecektir. Bu, sahaya sık sık ziyaretler yapılmasını ve PAP'lar ve Çevre Ajansı ile iletişim kurulmasını gerektirecektir. Bu görev, tazminat planının kararlaştırılan hükümlere ve ADB SPS 2009 gerekliliklerine uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini gösteren nihai bir uyumluluk raporuyla sonuçlanacaktır.

132. LARP Tamamlama Raporu, ADB ve ILBANK ile paylaşılacaktır. Raporun ADB tarafından onaylanması, inşaat çalışmalarına başlanması için ön koşuldur. Rapor, aşağıdaki LARP hükümlerinin değerlendirilmesini içerecektir:

- Arazi edinimi ve yeniden yerleşim faaliyetlerine ilişkin takvimler ve hedefler;
- Yeniden yerleştirmenin uygulanmasının onaylanmış nihai LARP ile uyumlu olup olmadığının doğrulanması.
- Değerleme raporlarında ve PAP sözleşmelerinde kullanılan birim tazminat oranları;
- Tazminat ve LARP'ta tanımlanan miktarlar tüm AH'lere teslim edilir;
- Tazminat dağıtım prosedürünün zamanlaması;
- GM ve şikayet vakalarının değerlendirilmesi;
- Yerel ve merkezi düzeyde GC'nin eğitimi;

- Kamuoyu istişarelerinin değerlendirilmesi;
- Ağır şekilde etkilenen, savunmasız ve yeniden yerleştirilen PAP'lara ödeneklerin teslimi;
- LARP'ın tatmin edici bir şekilde uygulanmasına ilişkin nihai bir değerlendirme ve gerekirse gerekli düzeltici önlemlerin ayrıntıları.

EK 1: DANIŞMA TUTANAKLARI

Proje Mahallelerinin Muhtarlarıyla İstişareler

Tarih: 07 .07.2025

Buluşma noktası: Besni Belediye Ofisi

Katılımcılar: 15 (Besni Belediyesi'nden 13 erkek ve 2 kadın)

Hedef grup: Proje Mahalle Başkanları

Katılımcıların taranmış listesi ve danışma sırasında çekilen fotoğraflar ekte yer almaktadır.

Danışma, şu kişi tarafından gerçekleştirildi:

Besni Belediyesi Katılımıyla:

Bayan Dragica Veselinovic, ADB Uluslararası Sosyal Güvenlik Danışmanı

Bay Miguel Diangan, ADB Uluslararası Çevre Koruma Danışmanı

Gündem:

Önerilen proje hakkında bilgi paylaşımı ve katılımcılara danışmanlık

Sorular, yanıtlar ve tartışmalar

Katılımcılarla paylaşılan temel bilgiler:

- Temel teknik proje bilgileri;
- ADB'nin projedeki rolüne ilişkin bilgi;
- Proje ile ilgili yapılması gereken faaliyetlere ilişkin bilgiler;

ADB finansmanı için önerilen alt projelerden etkilenecek olan Besni Belediyesi'ne bağlı çeşitli mahallelerin muhtarları için bir istişare toplantısı düzenlendi. Bu istişare, belediyenin güney atık su havzasındaki mahalleleri hedef aldı. Katılımcılar arasında 13 erkek ve 2 kadın yer aldı. Katılımcıların tamamı katılımcı listesini imzalamadı. Katılım formu ve fotoğraflar Ek A'da yer almaktadır.

Katılımcıların özgür iradeleriyle, tereddüt veya çekince olmadan tam katılımını sağlamak için istişarede yuvarlak masa açık tartışma formatı kullanıldı. Besni Belediyesi, ADB gözlemcileri ve yerel katılımcılar arasındaki herhangi bir tartışma veya etkileşim için İngilizceden Türkçeye (ve tersi) çeviri sağlamak üzere bir tercüman hazır bulundu.

Danışma faaliyetinin önemli başlıkları şunlardır.

- (i) Katılımcılar, güney atık su havzasındaki farklı mahallelerin muhtarlarıydı. Diğer katılımcılar arasında, özellikle önerilen atık su arıtma tesisi (AAT) sahasını çevreleyen arazi parsellerinin sahipleri olmak üzere, alt projeden arazileri veya mülkleri etkilenecek muhtemel bazı toprak sahipleri de yer almaktadır. ADB danışmanları da danışma sürecinde gözlemci olarak hazır bulunmuştur.
- (ii) Başlangıç olarak, PIU (Besni Belediyesi) temsilcileri istişarenin amacını açıkladılar ve belediye için genel proje kapsamında finanse edilecek olan su temini, kanalizasyon ve atık su arıtma tesisi (AAT) ile ilgili üç önerilen alt projeyi görüştüler.
- (iii) Katılımcılara, şu anda yalnızca Atıksu Arıtma Tesisi'ni (AAT) kapsayan alt projenin kapsamı hakkında bilgi verdikten sonra, ADB gözlemcileri, yürütülen anlamlı istişare faaliyetinin amacı hakkında bazı arka plan bilgileri de sunmuş ve ADB finansmanı/yönetimi altındaki tüm projeler için çevresel ve sosyal güvenlik değerlendirmesinin bir parçası olan istişare gerekliliğine odaklanmıştır. ADB ekibi, istişare faaliyetlerinin proje kapsamında devam eden bir faaliyet olacağını ve Muhtarlar da dahil olmak üzere paydaşları alt projeler ve genel proje kapsamındaki uygulama ve

diğer gelişmeler hakkında bilgilendirmek için gelecekte istişareler yapılacağını açıklamıştır.

- (iv) Sosyal güvenlik danışmanı ayrıca mevcut Genel Değerlendirme Planı'nın (GRM) ve proje yükselişi üzerine proje düzeyinde oluşturulacak olanın önemini de ele aldı. Bu şikayet giderme mekanizmasının (GRM) amacı, paydaşların endişelerini dile getirmelerini ve bunların adil, etkili ve uygun bir şekilde çözülmesini sağlamaktır. Tüm katılımcılar, önerilen proje hakkında bilgi paylaşılmasından çok memnun kaldılar; çünkü çoğunluk için önerilen projeyi ilk kez duyuyorlardı. Ayrıca, proje boyunca istişarelerin devam ettirilmesi ve zamanında bilgilendirilmeleri de memnuniyet vericiydi.
- (v) Besni Belediyesi ve ADB gözlemcileri arasındaki görüşmelerin ardından, Muhtarlar da alt projelerin daha iyi nasıl uygulanabileceği konusunda görüş ve düşüncelerini iletmek üzere davet edildi. Birçok öneri sunuldu ve en önemlisi, bu altyapı girişimlerinden elde edilen hizmetlere Besni Belediyesi halkının acilen ihtiyaç duyduğu göz önünde bulundurularak, alt projelerin derhal hayata geçirilmesi talebiydi.
- (vi) Muhtarlar, alt projelerin derhal hayata geçirilmesini oybirliğiyle talep ederken, uygulamadan kaynaklanan çevresel ve sosyal etkilerin oluşmaması için gerekli tüm önlemlerin alınmasını da talep ettiler. Katılımcıların çoğu, alt projelerin yürütülmesinde dikkate alınması gereken toplum sağlığı ve güvenliği endişelerinden bahsetti; bunlardan bazıları şunlardır:
 - Kazılar zamanında tamamlanmalı ve gecikmelerden kaçınılmalı, böylece halkın da mağduriyeti en aza indirilmelidir. o Belediye için daha az toplumsal rahatsızlık ve daha iyi maliyet etkinliği sağlamak amacıyla belirli bir kesimde veya hizalamada hem su temini hem de kanalizasyonla ilgili faaliyetler için yalnızca bir kazı zamanlaması yapılmalıdır.
 - Dar sokaklardaki faaliyetler de dahil olmak üzere, çalışma alanlarında her zaman toplum ve iş sağlığı ve güvenliği önlemleri alınmalıdır.
- (vii) Besni Belediyesi, Muhtarlardan gelen tüm bu talepleri kabul etmiş ve tüm gerekli önlemlerin, tüm endişelerin çevresel ve sosyal açıdan uygun bir şekilde ele alınmasını sağlamak amacıyla alt projelerin ayrıntılı tasarımlarına ve/veya uygulama metodolojilerine entegre edileceğini teyit etmiştir.
- (viii) Katılımcılar, su temini ve sanitasyon (kanalizasyon şebekesi ve atık su arıtma tesisi) ile ilgili önerilen alt projelerin mahallelerdeki yaşam koşullarını büyük ölçüde iyileştireceğine inanmaktadır. Su temini alt projesi, hane halkı düzeyinde pompalama gerektirmeden 7/24 içme suyu temini, standartlara uygun daha iyi içme suyu kalitesi, sağlık giderlerini azaltabilecek iyileştirilmiş aile sağlığı ve su kaynaklı hastalıklardan kurtulma ile sonuçlanacaktır. Öte yandan, kanalizasyon şebekesi ve atık su arıtma tesisi, evsel atık suların deşarj edilmeden önce verimli bir şekilde toplanmasını ve arıtılmasını sağlayarak, aşağı akış bölgelerindeki alıcı su kütlesinin daha az kirlenmesine ve daha sonra tarımsal amaçlarla (sulama ve diğer çiftçilik faaliyetleri) güvenle kullanılabilmesine olanak tanıyacaktır.
- (ix) Tüm görüşmelerin ardından katılımcılar alt projelere tam desteklerini dile getirmişler ve alt projelerin Besni Belediyesi'nde yaşayan tüm halkın yararına olacak şekilde bir an önce onaylanıp uygulamaya konulmasını talep etmişlerdir.
- (x) Görüşülecek başka bir konu olmadığından, alt projeler hakkında büyük ve olumlu beklentilerle toplantı sona erdi.

[gizlilik amacıyla danışma katılımcılarının kişisel bilgileri kaldırıldı]

Önerilen Atıksu Arıtma Tesisi Yakınındaki Mahalle Sakinleriyle Yapılan Görüşme Tutanakları Tarih: 7 Temmuz 2025 Yer: Mahalle içindeki park Atıksu Arıtma Tesisi Alanına Yakınlık: Atıksu Arıtma Tesisi'nin yaklaşık 1 km kuzeydoğusunda

Danışma şu kişiler tarafından gerçekleştirildi:

Besni Belediyesi Katılımıyla:

Bayan Dragica Veselinovic, ADB Uluslararası Sosyal Güvenlik Danışmanı

Bay Miguel Diangan, ADB Uluslararası Çevre Koruma Danışmanı

Besni Belediyesi'nde Afet Sonrası Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi ve Dayanıklılık Projesi kapsamında AKB finansmanı için önerilen alt projeler için çevresel ve sosyal güvenlik önlemleri değerlendirmesi kapsamında bir istişare gerçekleştirildi. Bu istişare, belediyede alt projelerden biri olarak inşa edilecek atıksu arıtma tesisinin (AAT) önerilen konumuna en yakın mahalle veya yerleşim birimini hedef aldı. Katılımcılar arasında mahallenin farklı hanelerinden 19 erkek ve 21 kadın yer aldı. İstışareler, mahalledeki kadınların önerileri üzerine mahalle içindeki parkta yapıldığından, katılımcılardan bazıları katılım listesini imzalamadı. İmzalı katılım listesi ve fotoğraflar bu tutanaklara eklenmiştir.

Görüşmede, katılımcıların özgür iradeleriyle tam olarak katılımını sağlamak ve tereddüt veya çekingenliklerden kaçınmak için açık bir tartışma formatı kullanıldı. ADB gözlemcileri ile yerel katılımcılar arasındaki herhangi bir tartışma veya etkileşim için İngilizceden Türkçeye (ve tersi) çeviri sağlamak üzere bir tercüman hazır bulundu.

Danışma faaliyetinin önemli başlıkları şunlardır.

- (i) Katılımcılar, köy/mahalle muhtarı (Muhtar) önderliğinde farklı hanelerden gelen temsilcilerden oluşuyordu.
- (ii) PIU (Besni Belediyesi) temsilcileri, istişarenin amacının, tartışmaların esas olarak projeye ilgili endişelere odaklanmasını sağlamak olduğunu açıkladılar.
- (iii) Besni Belediyesi (PIU) temsilcileri, su temini, kanalizasyon ve atıksu arıtma tesisi (AAT) olmak üzere önerilen üç alt projenin kapsamlarını görüştüler.
- (iv) Bu istişarelerin sadece bir Atıksu Arıtma Tesisi inşaatına ilişkin olduğu vurgulanmaktadır.
- (v) Bununla birlikte, katılımcılardan topluluklarındaki atık su sorunu ve sanitasyon altyapıları hakkındaki deneyimlerini paylaşmaları istendiğinde, tartışmaya hemen içme suyu sorunları da dahil edildi. Yanıtlara göre, katılımcıların paylaştığı en belirgin deneyimler arasında, depolama rezervuarlarındaki pompaların arızalanması nedeniyle evlerinde su temininin kesintili olarak sağlanması yer alıyor. Katılımcılara göre, her hanenin başka bir yerden su getirmesi gereken durumlar oluyor ve bu genellikle eşler ve çocuklar gibi evde kalanlar tarafından yapılıyor. Zaman zaman, ancak çok nadir olarak, kocalar da boş zamanlarında veya işten gelir gelmez su getirme işinde yardımcı oluyorlar.
- (vi) İçme suyuna özel olarak, katılımcıların çoğu, konut kompleksinin hemen dışında bulunan yakın su dolum istasyonlarından şişelenmiş su satın alma deneyimlerini paylaştı. Onlara göre, şişelenmiş su satın almak, yaşam maliyetlerini artıran ek bir ekonomik yüküdür.
- (vii) İçme suyuna özel olarak, katılımcıların çoğu, konut kompleksinin hemen dışında bulunan yakın su dolum istasyonlarından şişelenmiş su satın

alma deneyimlerini paylaştı. Onlara göre, şişelenmiş su satın almak, yaşam maliyetlerini artıran ek bir ekonomik yüküdür.

- (viii) Katılımcılar, arıtılmamış atık su taşıyan yakınlardaki açık kanalların, bölgedeki sineklerin ve diğer hastalık taşıyıcılarının çoğalmasının başlıca nedeni olduğuna inanmaktadır. Bu nedenle, her hane, bu sineklerin ve diğer böceklerin girişini önlemek için pencereleri uzun süre nadiren açmaktadır.
- (ix) Bu nedenle, katılımcılar su temini ve sanitasyon (kanalizasyon şebekesi ve AAT) ile ilgili önerilen alt projelerin mahalledeki yaşam koşullarını büyük ölçüde iyileştireceğine inanmaktadır. Su temini alt projesi, hane halkı düzeyinde pompalama gerektirmeden 7/24 içme suyu temini, standartlara uygun daha iyi içme suyu kalitesi, sağlık giderlerini azaltabilecek iyileştirilmiş aile sağlığı ve su kaynaklı hastalıklardan kurtulma ile sonuçlanacaktır. Öte yandan, kanalizasyon şebekesi ve AAT, evsel atık suların deşarj edilmeden önce verimli bir şekilde toplanmasını ve arıtılmasını sağlayarak, tarımsal amaçlarla (sulama ve diğer çiftçilik faaliyetleri için) kullanılan aşağı akış alanlarındaki alıcı su kütlesinin daha az kirlenmesine neden olacaktır.
- (i) Katılımcılar, Aşağı Sarhan mahallesinde yoğun koku olduğunu ve durumun son derece kötü olduğunu söylüyorlar.
- (ii) İnsanlar, müteahhitin bir mahallede başlayıp, onu yarım bırakıp başka bir mahalleye başlamasından endişe ediyor. Bu, en büyük korkularından biri. Kendi deyimleriyle, "inşaat birer birer mahallede yapılmalı, bitirilmeli ve sonra bir sonraki mahalleye geçilmeli. Düzgün bir kanalizasyon sistemi yaptırmak için geçici bir sıkıntıya katlanacağız." Kanalizasyonun sadece bir kısmının tamamlandığı Oyalı mahallesinde böyle bir durum yaşanıyor ve mahalle sakinleri inşaat başladığında öncelik verilmesini istiyor.
- (iii) Belediyede yerleşik ve düzgün çalışan bir GRM (Global Su Yönetimi) bulunmaktadır. Mağdur olan herkes Belediye'ye gelebilir, 531 712 14 09 numaralı WhatsApp hattını arayabilir veya 153 numaralı yardım hattını arayabilirler. Burada, şikayetlerini çözmek için öncelikle muhtarlarla iletişime geçenlerin oranı yaklaşık %80-90'dır. Proje henüz imzalanmamış olmasına rağmen, belediyenin kendilerini bilgilendirmesinden ve proje hakkında görüş ve önerilerinin alınmasından insanlar çok memnun. Proje başladığında, insanlar projenin ilerleyişi, çalışma takvimi ve yüklenicinin sokağınızda ne zaman kazı yapmayı planladığı ve diğer hizmetlerin geçici olarak aksayıp aksamayacağına dair en az 5 gün önceden düzenli olarak bilgilendirilmek istiyorlar. Belediye, yürütülen istişareler ve önerilen proje hakkında Belediye web sitesinde şu bilgileri paylaştı: <https://besniexpres.com/gundem/besnide-atiksuaritma-projesi-icin-onemli-adim/1/>
- (iv) Tüm tartışmalar, bilgi ve deneyim alışverişleri sonrasında katılımcılar, alt projelerin toplumlarına sağlayabileceği kapsam ve faydalar konusunda tam bir anlayışa sahip olduklarını teyit ettiler. Bununla birlikte, alt projelere tam desteklerini ve bu altyapıların yakın gelecekte hayata geçmesini sabırsızlıkla beklediklerini ifade ettiler. Katılımcıların defalarca tekrarladığı son cümle şuydu: "Projeyi desteklemek ve zamanında tamamlanmasını sağlamak için elimizden gelen her şeyi yapacağız."

En yakın dereye siyah su boşaltılması ve insanların bir miktar toprağı akıntı yönünde tutarak bitkileri sulamak için kullanmaları.

Önerilen Atıksu Arıtma Tesisi Konumu

İstişarelere katılanlar

Atıksu Arıtma Tesisi'nin inşa edileceği yol kenarındaki ekinler

[Katılımcıların kişisel bilgileri gizlilik amacıyla kaldırılmıştır]

Besni Millet Parkı ve Kütüphanesi Danışma Tutanağı

Tarih: 8 Temmuz 2025

Yer: Besni Kütüphanesi

AKB finansmanı için önerilen Afet Sonrası Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi ve Dayanıklılık Projesi kapsamında Besni Belediyesi'ndeki alt projeler için çevresel ve sosyal güvenlik önlemlerinin değerlendirilmesi kapsamında bir istişare yapıldı. Bu istişare, belediyede alt projelerden biri olarak inşa edilecek olan atıksu arıtma tesisinin (AAT) önerilen konumuna göre en yakın mahalle veya topluluğu hedef aldı. Katılımcılar arasında 12 erkek ve 6 kadın, kütüphane çalışanları ve katılım listesini imzalayan ziyaretçiler yer aldı. Birkaç erkek ve kadın isimlerini yazamadı ve bazı gençler onlara yardımcı oldu. Fotoğraf çekilmesine karşı çıkan kişilerin fotoğraflanmayacağı vurgulanmasına rağmen, bazı kadınlar fotoğraflanma riskini almak istemedikleri için istişareler bitmeden ayrıldılar. İmzalı katılım listesi ve fotoğraflar bu tutanaklara eklenmiştir.

İstişare, katılımcıların tam katılımını sağlayan ve herhangi bir engel, tereddüt veya çekingenlikten kaçınan açık bir tartışma olarak yürütüldü. ADB danışmanları ile yerel katılımcılar arasındaki herhangi bir tartışma veya etkileşim için İngilizce ve Türkçe arasında çeviri yapmak üzere bir tercüman hazır bulundu. Belediye temsilcisi, katılımcıları proje, kapsamı ve olası süresi hakkında bilgilendirdi. İstişare faaliyetinin aşağıdaki önemli noktaları belirlendi:

- (i) Katılımcılar, Belediye temsilcilerinin önderliğinde farklı proje hanelerinden geliyordu.
- (ii) Besni Belediyesi temsilcileri, istişarenin amacının, tartışmaların yalnızca önerilen projeye ilgili konulara odaklanmasını sağlamak olduğunu açıkladılar.
- (iii) Besni Belediyesi (PIU) temsilcileri, önerilen üç içme suyu temini, kanalizasyon şebekesi ve atık su arıtma tesisinin (AAT) kapsamlarını görüştüler. Bu istişarelerin sadece Atıksu Arıtma Tesisinin inşaatına ilişkin olduğu vurgulanmaktadır.
- (iv) Katılımcılar, Besni çevresindeki 30 köyün, Besni şehir merkezinden bile daha fazla AAT'den faydalanacağını, ekinlerini sulamak için temiz suya kavuşacaklarını vurguladılar. Tüm katılımcılar, kara suyun arıtılmadan doğrudan açık kanallara ve oradan da derelere ve nehirlerle akan drenajlara deşarj edildiğinin farkındadır. Bu durum, özellikle yılın kurak mevsimlerinde mahallelerde bir miktar kokuya neden olmaktadır. Kanalizasyon şebekesi ve atık su arıtma tesisi, evsel atık suların deşarj edilmeden önce verimli bir şekilde toplanmasını ve arıtılmasını sağlayarak, tarımsal amaçlarla (sulama ve diğer tarım faaliyetleri için) kullanılan aşağı havzalardaki alıcı su kaynaklarının daha az kirlenmesini sağlayacaktır.
- (v) Katılımcılar, arıtılmamış atık su taşıyan açık kanalların, bölgedeki çok sayıda sinek ve diğer böceklerin yanı sıra su kaynaklı ve böcek kaynaklı bazı hastalıkların da başlıca nedeni olduğuna inanmaktadır. Sonuç olarak, katılımcılar ayrıca, su temini ve sanitasyon (kanalizasyon şebekesi ve atık su arıtma tesisi) ile ilgili önerilen alt projelerin, proje mahallelerindeki yaşam koşullarını büyük ölçüde iyileştireceğine inanmaktadır.
- (vi) Proje henüz imzalanmamış olmasına rağmen, belediyenin kendilerini bilgilendirmesi ve proje hakkında görüş ve önerilerinin alınması, vatandaşları son derece memnun etmektedir. Proje başladığında, vatandaşlar projenin ilerleyişi, çalışma takvimi ve yüklenicinin

caddelerinde ne zaman kazı yapmayı planladığı ve diğer bazı hizmetlerin geçici olarak aksayıp aksamayacağına dair en az beş (5) gün önceden düzenli olarak bilgilendirilmek istemekte

- (vii) Tüm tartışmaların ardından katılımcılar, alt projelerin toplumlarına sağlayabileceği kapsam ve faydaları tam olarak anladıklarını teyit ettiler. Ayrıca, alt projelere tam desteklerini ifade ettiler ve projenin mümkün olan en kısa sürede başlamasını sabırsızlıkla beklediklerini belirttiler. Projeye koşulsuz desteklerini taahhüt ettiler.

Tüm Tartışmaları Kolaylaştırmak İçin Kullanılan Sorular

1. Projeyi nasıl duydunuz?
2. Proje hakkında ne düşünüyorsunuz?
3. Sizce projenin avantajları ve dezavantajları nelerdir?
4. Proje uygulaması sırasında hangi bilgileri duymak/paylaşmak istersiniz?
5. Projeye ilgili endişeleriniz/kaygılarınız neler? Önerileriniz var mı?
6. İnşaat sürecinde çevresel etkiler konusunda düşünce ve endişeleriniz nelerdir?
7. Projeye ilgili herhangi bir sorunuz varsa lütfen sorun.

EK 2: PROJE BİLGİ BROŞÜRÜ

ÖNERİLEN AFET SONRASI BELEDİYE HİZMETLERİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ VE DAYANIKLILIK PROJESİ

İLBANK, 2025 yılı için öncelikli olarak belirlenen Besni Atıksu Arıtma Tesisi projesinin finansmanı için Asya Kalkınma Bankası'ndan (ADB) resmen destek talebinde bulundu.

Besni'deki alt proje. Proje, Adıyaman İli, Besni İlçesi'ndeki Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) ve Kanalizasyon Şebekesi gibi girişimler de dahil olmak üzere çeşitli alt projeleri destekleyecektir. Alt projeyi uygulamak üzere Besni Belediyesi bünyesinde bir Proje Uygulama Birimi (PUB) kurulacaktır. Proje Uygulama Birimi'ne destek olmak üzere bir Proje Yönetim ve Denetleme Danışmanı görevlendirilecektir. Bu alt projelerin özeti aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Besni İlçesi Alt Proje Bileşenleri		Tasarım Kapasite / Uzunluk	Kapsam	Bileşenin Konumu
1	Atıksu Arıtma Tesisi	15.039 MLD	Güney Atıksu Havzası	Ali Erdemoğlu Mahalle
2	Kanalizasyon Şebekesi (ayrı bir alt proje olacak)	130 km	Besni İlçesinin çeşitli bölgeleri	Besni İlçesi'nin çeşitli bölgeleri

1. **İki Alt Projenin Amaçları.** Alt projenin hedefleri şunlardır:

- Atık su arıtma tesisi inşa etmek
- Mevcut ancak eski ve verimsiz kanalizasyon sistemini değiştirmek;
- Artan nüfusa ayak uydurabilmek için kapsamı genişletmek;
- Atık suyun herhangi bir dereye deşarj edilmeden önce arıtılmasını sağlayacak uygun altyapıyı sağlamak ve böylece olası kirlilik sorununu önlemek.
- Atık su yönetimine ilişkin düzenlemelere uymak.

İnşaat Süresi: Yaklaşık 2 – 3 yıl (2026 – 2028/2029).

2. **İletişim Bilgileri :** Proje ve Besni İlçesindeki alt proje hakkında daha detaylı bilgi almak için aşağıdaki iletişim bilgilerinden bize ulaşabilirsiniz:

1. Besni'deki Proje Uygulama Birimi (PUB): 0 531 712 14 09

2. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER):

- Web Sayfası: www.cimer.gov.tr
- Çağrı Merkezi : 150
- Telefon Numarası: +90 312 525 55 55
- Fax Numarası: +90 312 473 64 94
- Posta Adresi: Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı

4. **Şikayet Mekanizması (GM).** İLBANK'ın proje kapsamında benimsenecek mevcut bir şikayet mekanizması bulunmaktadır. Besni Belediyesi'ndeki PIU da dahil olmak üzere tüm PIU'lar, proje düzeyinde bir GM de benimseyecektir.

https://www.ilbank.gov.tr/Kullanici/dosyalar/Dosyalar/Sikayet_Mekanizmasi.pdf